МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 98 (4265). ШИНАР, 16 август, 1966 шу. Мах 2 кап.

ОКТЯБРА НАКЪА 'ДОЛХАШ

Пятилетка хьалхарча шера «Грознефтехимзаводы» яхача объединене предприятешта юкъе хьалха латташ хьайоагIаш я Новогрозненски мехадаьтта чакхдоаккхача завода коллектив. ВорхI бетта продукци арахецара план 21-ча июле кхоачашъяьй заводa технологаша. Планах лаьрхIачул совгIа арахийца мехкдаьтта продукци бIаьш эзараш сомий мaьха я.

Уж къахьегама темпаш кхы а лакхъеш, Октябра дезача цIейна сийленца накъа яхара социалистически яхье яьннай завода установкай коллективаш. Къахьегама овсарле лакхлургйола керда мероприятеш производства юкъехьухь. Цига хьалха латтачарех я № 25-1 йолча установка коллектив. ВорхI бетта план 121,7 процент кхоачашйир цо, хIаьта хIанaлехьа кхоачашъяьй установка технологаша бархI бетта план а.

Арахецача продукцега дIабода мах лохбарах укх шера паччахьалкхенна кходаь ахча 116 эзар сом да. Московски ленинградски предприятей болам хьал а лаьца чIоагIа къовсам лоаттабу установка технологаша мехкдаьтта продукташ кхоярa. Укх шера кхоь мехкдаьтта продукташ бIаьш тонн я.

Октябра дезача цIей сийна итт бетта план кхоачашъе лерхI октябра бетта хьалхарча деношка. Къаьстта дика къахьег нн. Исаева, Кабаргинас, Зайцевас, Алексеева, кхычар.

Сурта тIа: вокххагIвола оператор Исаев Владимир Николаевич керте латта бригада.

И. Плиева сурт.

МЕХАНИЗАТОРИЙ ТОЛАМ

Дикача агротехнически хьалошка 1590 гектара тIехь гурахьа хийнача ялатий лакха хьувкъам чу а ийца, хьатIадоагIача шера хьувкъама лард йоллаш, хьайбашта Iана кийчо еш ба Наьсарен района «Октябра 40 шу» яхача совхоза кхаш деладераша механизатораши. ЧIоагIа хьийкъал укхаза укх шера ялаташ. Планах 16 центнер якха езача хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 21 центнер яьккхай. 1870 тонн ялат чутессад цар Лаьхен амбарашка. Цуша ихьана ялаташ чуийна лаьттaш оахаш, гIожен мошен доакъар Iалашдеш дукха къахьег механизатораша. Ялаташ чуийца мукъадаларца ихьана гурахьь юв культураш дIаюргйолаши, иштта ззбаи 1821 гектар аьхай укхаза.

Къаьстта дика къахьег совхоза кхоалагIча отделене механизатораш (управляющи Гиреев Закре). Цхьан гектара тIара 29 центнер кIа чуийцад отделене механизатораша. Из да кхаш деладерий къахьегамах хьахиннар. Из боккха толам ба.

Ялаташ чуийцад, аьнна, шоаш паргIата баьннарши дархIац отделене къахьегамхоша. Йолаш йолча техникaх эффективно пайда эцаш, комплексно болх вIаштIехьбаьккха лаьтта ахар, коартол чуэцар, гIожа доакъар Iалашдар дийна кхоачашду къахьегама ЦIеча Байракха орден деладеча Арчаков Султан-Гири бригадир волча отделене тракторни бригада механизатораша.

ЦаI бежан дIа ца къастийташ, цар продуктивность лох ца ялийтарал совгIа лакхъеш уж Iангара дахара доакъара база чIоагIъе езалга дика кхетаду укхаза. Цу духьа техниках бизза пайда эцаш хIанале дикача аьла 500 тонн хьекха, хьайбаша Iа доаккхаргдолча фермашта дIатIаэза вIашкатехай. Доакъар Iалашдар паI да. Цул дукха кIезигагIа доархIам болаш дац из талхаргйоацаш, йовргйоаш дола гIулакх вIаштIехьдаккхар. Из а даьд укхаза.

Отделене хьайбашта кхоачамхилал моша доакъар а хургда укх шера. Гурахьа юв культураш чуийцачул тIехьагIа, вIалла юкъе юкъ ца йолийташ тIеххьа-тIехьа аьха 128 гектара тIа силоса лаьрхIа хьажкIаи 77 гектара тIа хьажкIаца аьь гидуаргаши дIачийнай механизатораша. ХIанз силос йолла кийчлуш ба укхаза. Отделене хьайбаш дика Iангара дахара 3000 тонн силос кийчъе езаш ба механизатораш. Цу гIулакха хIанзе а мел аша техника кийчъяьй. Силос хьоккхача болх беш хургба отделене дикагIа бола механизатораш Кодаев Асхьаб, Хучиев Зьалмхан, Арчаков Юсуп.

Иштта дика къахьег совхоза Долакх-Юртарча отделене кхаш деладераша а (управляющи Албаков Мухарбик). Укх шерралца даьча тайпара дика Iалашдаьд укхаза гIожа доакъар. Гурахьа кийна культураш чуийнача 1050 гектара тIара 400 тонн ча ханнахьа аргIаш дaь вIашкатехад. ХIандале хьекхача дикача аьла 300 тонн хьайбаш Iа доаккхаргдолча фермашка дIаэза аргIаш даь вIашкатехай. Дика хьийкъар укхаза эрий тIаьлнна баьцаш. Iалашъячча аьлах 250 тонн эрий тIаьлнна баьцаш я. Иштта дика хьийкъай горохенкенен смесь. Планах хIара гектара тIара 20 центнер яккха езача 45 центнер, вико-кена смесь 37 центнер яьккхай.

Гурахьа дийна ялаташ чуийцачул тIехьагIа шозалагIа планах 300 гектар дIае езача 417 гектар силоса лаьрхIа хаьжкIа дIайийнай, хIаьта мошача доакъара 120 гектар хьажкIаи 50 гектар бобовии-мукхой смесь а.

ДIахо а доакъар Iалашдеш ба механизатораш.

Т. АРЧАКОВ.

«Алханчуртский» откормочни совхоза ерригa дIайийна хьажкIаш 1134 гектар я. Царех ялата лаьрхIа дIайийнар 600 гектар я, хIаьта 534 гектар силоса лаьрхIа йийнаяр. ХIанз откормочни совхоза болхлой сихбенна доакъар Iалашдеш ба. Дукха ха яц совхозе силоса хьажкIаш хьакха болабенна. Дика хиннай хьажкIаш. ХIара гектара тIара 250—300 центнер силос йоал. Силос хьокхача денгараденга шоай балха толамаш совдоахаш ба трактористаш Киев Асхьаби Цечоев Iисаи, комбайнер Костоев Мовли. Цар шоай агрегатаца силос хьакхара норма 10 гектар мара йоаццаше а денна 13—14 гектар силос хьокх. Кхыйолча агрегаташ тIа болх беш болчар а хIара денна кхоачаш а тIеххоачаш а ю шоай балха нормаш.

Сурта тIа: комбайнер Костоев Мовли, трактористаш Киев Асхьаби Цечоев Iисаи вола агрегат силос хьокхаш я. ХIаьта Наьсарен АТХ шофер Часыгов Исраила машина тIа силос тIайоттaш латт.

И. Плиева сурт.

СОВГIАТАШ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН!

Гишлошъяра хьакъехьарча ворхI шера плана задании кхоачашъяра толамаш дахарах СССР Лакхехьарча Совета Президиумо 1966 шера 11 августерча Указаца СССР орденаши медалаши еннай РСФСР гIишлошъяра болхлой, СССР центральни учреждениеши ведомствaши болхлой йоккхача группана.

Цу даькъе Нохч-ГIалгIай АССР гIолла:

ЛЕНИНА ОРДЕН

Бакаева Казимата — «Чечингсельстрой» треста № 4 йолча гIишлой-монтажни управлене штукатура-малярa.

ЪКЪАХЬЕГАМА ЦIЕЧА БАЙРАКХА ОРДЕН

Богословская Александра Никитичнайна — «Грозхимнефтестрой» треста № 9 йолча гIишлой-монтажни управлене бетонщикий бригадирa.

Бутусов Николай Ивановича — «Грозхимнефтестрой» треста № 7 йолча гIишлой-монтажни управлене арматурщикий бригадира.

Давыдов Виктор Васильевича — «Грозпромстрой» треста гIишлошъяра механизаци яра управлене экскаватора машиниста.

Серов Амос Агафоновича — «Грозпромстрой» треста № 4 йолча гIишлой-монтажни управлене штукатурий бригадира.

Фнгель Александр Филиппович — «Грозпромстрой» треста № 8 йолча гIишлой-монтажни управлене штукатурий бригадира.

Цураева Хьадиса Яхийна — «Чечингсельстрой» треста № 5 йолча гIишлой-монтажни управлене каменщицана.

Шелег Василий Степановича — «Грозпромстрой» треста № 2 йолча гIишлой-монтажни управлене газоэлектросварщика.

КЪАХЬЕГАМА ЦIЕЧА БАЙРАКХА ОРДЕН

Абрамин Борис Григорьевича — республикански ремгIишлой треста Грозненски ремонтно-гIишлой управлене комплексни бригада бригадира.

Албогачиев Хьасана Хавжа — «Грозпромстрой» треста № 11 йолча гIишлой-монтажни управлене штукатурий бригадира.

Андросов Михаил Алексеевича — «Грозхимнефтестрой» треста № 7 йолча гIишлой-монтажни управлене столярий бригадира.

Артюхович Константин Демьяновича — «Грозпромстрой» треста № 5 йолча гIишлой-монтажни управлене мастера.

Ахтаев Сайд-Ахьмата Лаьчийна — Грозненски колхозий юкъарча гIишлой организаце шофера.

Бариникоев Товсолта Мурда — «Грозпромстрой» треста № 12 йолча гIишлой-монтажни управлене бетонщикий бригадира.

Белянкин Николай Ивановича — «Чечингстройтранс» автотранспортни объединене шофера.

Гаврилова Александра Дмитриевнайна — «Грозхимнефтестрой» треста № 7 йолча гIишлой-монтажни управлене арматурщицина.

Григорьян Гулаб Агабековича — автомобильни наькъаш дехкарен ремонт ярен республикански управлене № 504 йолча наькъа участка мастера.

Кречетов Павел Максимовича — «Грозпромстрой» треста № 12 йолча гIишлой-монтажни управлене комплексни бригада бригадира.

Кузминов Иван Петровича — «Грозхимнефтестрой» треста № 9 йолча гIишлой-монтажни управлене штукатурий-малярий бригадира.

Кусой Александр Павловича — «Грозпромстрой» треста специализированни гIишлой-монтажни управлене газосварщика.

Лаврентьев Алексей Герасимовича — «Грозпромстрой» треста специализированни гIишлой-монтажни управлене слесарий-сантехника бригадира.

Макешин Николай Петровича — «Грозпромстрой» треста № 3 йолча гIишлой-монтажни управлене газосварщика.

Перепелич Григорий Елизаровича — «Грозхимнефтестрой» треста № 6 йолча гIишлой-монтажни управлене плотникий бригадира.

Погиблев Алексей Петровича — «Чечингстройтранс» автотранспортни объединене слесара.

Пригорнев Иван Алексеевича — «Чечингсельстрой» треста № 2023 йолча дIа-са лелача механизированни колонна слесара-сантехника.

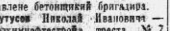
Рудь Семен Ивановича — «Чечингстройтранс» автотранспортни объединене шофера.

Саламов Нукъмана — автомобильни наькъаш дехкарен ремонт ярен республикански управлене наькъийгIишлой управлене бульдозера машиниста.

Сурков Александр Ивановича — «Чечингстройтранс» автотранспортни объединене шофера.

Хасаев Давида — «Грозхимнефтестрой» треста № 7 йолча гIишлой-монтажни управлене лаьтта охкарийбетонщикий бригадира.

«ЗНАК ПОЧЕТА» ЯХА ОРДЕН

Аленанкина Римма Федоровнайна — «Чечингсельстрой» треста № 101 йолча дIа-са лелача механизированни колонна отдела начальника.

Аюбов Къоасама — наькъаш дехкарен ремонт ярен республикански управлене наькъийгIишлои управлене аьшка пхьара.

Баранова Нина Михайловнайна — КПСС Грозненски горкома отдела заведующе заместителя.

Борзов Идриса Махьмада — республикански ремгIишлойтреста МалгIабика ремонтно-гIишлой участка плотника.

Величко Сергей Ивановича — «Чечингстройтранс» автотранспортни объединене автобаза начальника.

Веригов Яхьяьй Увайса — Роспотребсоюза Къилбаседа-Кавказски гIишлой-монтажни треста № 5 йолча гIишлой-монтажни управлене газоэлектросварщика.

Воробьев Виктор Сергеевича — «Чечингстройтранс» автотранспортни объединене шофера.

Газакиева Зайнапа — автомобилий наькъаш дехкарен ремонт ярен республикански управлене № 1549 йолча участка наькъа болхлочоа.

Горшков Константин Семеновича — «Грозхимнефтестрой» треста № 6 йолча гIишлой-монтажни управлене плотникий бригадира.

Дараев Iалвена — «Чечингсельстрой» треста хьу чакхйоахача участка пилорамщикий бригадира.

Доровская Александра Кузьминичнайна — «Чечингражданпроект» яхача института проекта керттерча инженера.

Евлоев ИсмаIлий Дауда — Главсевкавстроя материальни техническиIалашон Грозненски контора болхлочоа.

Еремеев Иван Степановича — «Чечингсельстрой» треста № 4 йолча гIишлой-монтажни управлене отделочникий бригадира.

Еременко Нина Федоровнайна — «Грозпромстрой» треста № 12 йолча гIишлой-монтажни управлене малярий бригадира.

Ефанова Екатерина Александровнайна — «Чечингсельстрой» треста № 101 йолча дIа-са лелача механизированни колонна отделочникий бригада звеньевайна.

Жуков Николай Ивановича — «Грозпромстрой» треста № 12 йолча гIишлой-монтажни управлене монтажника.

Зинин Дмитрий Акиндиновича — «Грозпромстрой» треста № 2 йолча гIишлой-монтажни управлене газосварщика.

Зиновьева Галина Матвеевнайна — «Грозпромстрой» треста гIишлош яра механизаци яра управлене башенни крана машиниста.

Зугираева Хамай Халишата — «Грозхимнефтестрой» треста № 7 йолча гIишлой-монтажни управлене каменщицана.

Колесников Анатолий Ивановича — «Грозпромстрой» треста керттерча энергетика.

Кусмачев Николай Ивановича — Сунжейски колхозашта юкъарча гIишлош яра организаце балхий производителя.

Кушнарев Василий Васильевича — Шелковской колхозашта юкъарча гIишлош яра организаце слесара.

Лобас Алексей Павловича — «Грозпромстрой» треста нах чуIеча цIеной-коммунальни контора каменщикий бригадира.

Манин Анатолий Дмитриевича — «Грозхимнефтестрой» треста № 9 йолча гIишлой-монтажни управлене арматурщикий бригадира.

Межидов Мусий Илеза — «Грозхимнефтестрой» треста № 9 йолча гIишлой-монтажни управлене плотника.

Миназова Даннсолта Розийна — республикански ремгIишлойтреста Грозненски ремонтно-гIишлой управлене каменщика.

Мончев Иван Михайловича — «Грозхимнефтестрой» треста № 6 йолча гIишлой-монтажни управлене слесарий-монтажникий бригадира.

Насонова Екатерина Павловнайна — «Грозхимнефтестрой» треста № 9 йолча гIишлой-монтажни управлене бетонщицана.

Нечкин Федор Тимофеевича — «Чечингсельстрой» треста № 223 йолча дIа-са лелача механизированни колонна слесарий-монтажникий бригадира.

Оганесян Оганес Теватросовича — «Севкавгипросельхозстрой» яхача института экспедице керттерча инженера.

Оголенко Александр Степановича — Нохч-ГIалгIай АССР общественни порядок лораяра Министерства гIишлой-монтажни управлене комплексни бригада бригадира.

Палашкин Василий Леонтьевича — «Чечингстройтранс» объединене шофера.

Петрачук Иван Васильевича — «Грозпромстрой» треста № 8 йолча гIишлой-монтажни управлене столярий бригадира.

Плотников Анатолий Александровича — «Грозпромстрой» треста № 8 йолча гIишлой-монтажни управлене плотникий бригадира.

Рогачев Петр Михайловича — «Грозхимнефтестрой» треста управляюще заместителя.

Сагун Павел Николаевича — республикански ремгIишлойтреста наькъий-монтажни гIишлон управлене мастера.

Сапранов Игорь Александровича — «Чечингстройтранс» объединенене керттерча инженера.

Сарнисян Шаген Атанесовича — «Грозхимнефтестрой» треста № 7 йолча гIишлой-монтажни управлене плотникий бригадира.

Сидоров Николай Николаевича — «Грозпромстрой» треста управляющена.

Синенко Лидия Гавриловнайна — «Грозпромстрой» треста № 5 йолча гIишлой-монтажни управлене болхлочоа.

Сорокин Иван Ивановича — автомобилий наькъаш дехкарен ремонт ярен республикански управлене вокхагIча инженера.

Сырых Василий Михайловича — автомобилий наькъаш дехкарен ремонт ярен республикански управлене механизированни карьерни боахамо бетонщика-арматурщика.

Тимошкин Михаил Ивановича — «Грозхимнефтестрой» треста № 6 йолча гIишлой-монтажни управлене слесара-монтажника.

Труфанов Егор Андреевича — «Грозхимнефтестрой» треста № 9 йолча гIишлой-монтажни управлене балхий вокхагIча производителя.

Умаров Билала Шамсудина — «Чечингсельстрой» треста № 4 йолча гIишлой-монтажни управлене мастера.

Фадченко Петр Васильевича — «Грозпромстрой» треста гIишлош яра механизаци яра управлене бульдозера машиниста.

Хаджиев Шамсудина — «Грозпромстрой» треста № 4 йолча гIишлой-монтажни управлене комплексни бригада бригадира.

Хадисов Осай Мансура — Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советерча бытовой Iалашо яра управлене гIишлой-монтажни управлене плотника.

Ходаковский Владимир Андреевича — «Чечингстройстранс» объединене шофера.

Чахкиев Юрий Иосифовича — «Чечингстройтранс» объединене шофера.

Чилиева Iаблумажида Тамарийна — «Грозпромстрой» треста № 11 йолча гIишлой-монтажни управлене каменщицана.

Шишкин Ефим Михайловича — «Грозпромстрой» треста № 4 йолча гIишлой-монтажни управлене асфальтировщика.

«ЗА ТРУДОВУЮ ДОБЛЕСТЬ» ЯХА МЕДАЛЬ

Азимов Асхьаба — «Грозхимнефтестрой» треста № 9 йолча гIишлой-монтажни управлене асфальтобетонщика.

Албогачиев Ибрахьима ИсмаIалина — «Чечингсельстрой» треста № 5 йолча гIишлой-монтажни управлене мастера.

Ахильгов Зархмата Ахьмада — «Севкавгипросельхозстрой» яхача института Нохч-ГIалгIай экспедице проекта керттерча инженера.

Балку Петр Алексеевича — «Чечингсельстрой» треста № 101 йолча дIа-са лелача механизированни колонна балхий вокхагIча производителя.

Бикбаева Светлана Дмитриевнайна — «Грозхимнефтестрой» треста № 9 йолча гIишлой-монтажни управлене мастера.

Василенко Анатолий Кирилловича — Нохч-ГIалгIай АССР общественни порядок лораяра Министерства гIишлой-монтажни управлене слесарий-сантехникий бригадира.

Гаврилов Михаил Павловича — «Чечингстройтранс» объединене парткома секретаря.

Гомаз Василий Петровича — «Грозпромстрой» треста № 2 йолча гIишлой-монтажни управлене балхий вокхагIча производителя.

Горелова Тамара Фроловнайна — «Грозхимнефтестрой» треста № 6 йолча гIишлой-монтажни управлене каменщицана.

Евлоев Саге Ахьмада — «Роспотребсоюза» Къилбаседа-Кавказски гIишлой-монтажни треста № 5 йолча гIишлой-монтажни управлене пилорамщика.

Епифанова Антонина Ильиничнайна — «Грозпромстрой» треста № 12 йолча гIишлой-монтажни управлене штукатура.

Зинченко Филипп Федоровича — Республикански ремгIишлойтреста наькъаш-тIаьш дехкача управлене тракториста.

Исламов Жамалдина Абойна — «Чечингколхозстрой» республикански объединене председателя.

Кагерманова Зазина — «Грозпромстрой» треста № 5 йолча гIишлой-монтажни управлене болхлочоа.

Казакин Анатолий Петровича — автомобилий наькъаш дехкарен ремонт ярен республикански управлене наькъа участка начальника.

Кислицын Федор Сидоровича — «Грозпромстрой» треста гIишлош яра механизаци яра управлене бульдозера машиниста.

Колоша Алексей Яковлевича — «Грозхимнефтестрой» треста № 7 йолча гIишлой-монтажни управлене мастера.

Лебедева Антонина Ивановнайна — «Чечингстройстранс» объединене болхлочоа.

Манусьянц Аветис Арчинаковича — «Грозпромстрой» треста № 8 йолча гIишлой-монтажни управлене электромонтера.

Наринян Гарник Акоповича — «Грозпромстрой» треста специализированни гIишлой-монтажни управлене слесара-сантехника.

Письменский Михаил Матвеевича — «Грозпромстрой» треста гIишлошъяра механизаци яра управлене автомобильни крана машиниста.

Сатаев Атай Хьусена — «Чечингсельстрой» треста № 223 йолча дIа-са лелача механизированни колонна газосварщика.

Солнышкина Лидия Дмитриевнайна — «Грозхимнефтестрой» треста № 7 йолча гIишлой-монтажни управлене техника.

Тазаркаев Iаблурохьмана — «Грозхимнефтестрой» треста № 7 йолча гIишлой-монтажни управлене лаьтта оахкачоа-бетонщика.

Тайсумов Тайсама Сайпудина — Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советерча бытовой Iалашон управлене гIишлой-монтажни управлене начальника.

Тиаличева Варвара Федоровнайна — «Грозпромстрой» треста № 4 йолча гIишлой-монтажни управлене болхлочоа.

Тутаев Зоврбика Хьаж-Мурда — «Чечингсельстрой» треста гIишлой-монтажни управлене отдела начальника.

Умаров Якъуба Гизена — «Чечингстройтранс» объединене слесара.

Хаит Лев Иосифовича — «Чечингражданпроект» яхача института керттерча архитектора.

(Йистедоалар 4-ча оагIо тIа).

СССР Министрий Советеи ВЦСПС-еи

Юртбоахама производство дIахо а дегIайоалае аьнна КПСС XXIII-ча съездо отталаь дехкараш кхоачашдеча дуккхача колхозхой, юртбоахама предприятейи организацейи болхлой, гIулакхерча наьха, специалистий къахьегама хьинари творчески инициативеи лакхъе лерхIаш СССР-а Министрий Советой ВЦСПС-ой «Юрта боахаме ерригсоюзни социалистически яхь вIаштIехьъяккхарах» бола соцам баьб.

Ерригсоюзни социалистически яхьа юкъе дакъа лоацаш хургья союзни автономни республикаш, краяш, областаш, районаш, колхозаш, совхозаш — мехка зонашка гIолла, хIаьта СССР юрта боахама Министерствана, СССР мелиораци хин боахамеи Министерствана, «Союзсельхозтехника» яхача Ерригсоюзни объединена, СССР Министрий Совета заготовкай Паччахьалкхен комитета юкъарчал доацаш карайолча предприятешеи организацешеи отраслеви принципах.

Союзни автономни республикаш, краяш, областаш, районаш, колхозаш, совхозаш — СССР-а юрта боахама Министерствана, хIаьта иштта СССР-а мелиораци хин боахамеи Министерствана, СССР Министрий Совета «Сельхозтехника» яхача Ерригсоюзни объединена, СССР-а Министрий Совета заготовкай Паччахьалкхен совета юкъарчал доацаш кара йола предприятеши организацеши — ерригсоюзни социалистически яхье котъяьннараш хоастанра СССР-а Министрий Советеи ВЦСПС-еи карара кара тела цIе байракхаш, министерствай, ведомствай, юрта боахамеи заготовкайи болхлойи гIулакхерча наьхеи профсоюза ЦК-а карара кара тела цIе байракхаш, ахчан премеш оттаяьй.

Ерригсоюзни социалистически яхьа юкъе котъяьннача колхозашта, районашта, областашта, краяшта, республикашта ахчан премеш дIаялара еш йола ассигнованеш СССР-а юрта боахама Министерства сметах ергья. Совхозий, паччахьалкхен кхыча предприятейи организацейи коллективашта премеш дIалургья йоагIаш йолча предприяте е организаце планал совгIа баьнача пайдан е планал совгIа кхом баьча рузкъан чотах.

Юрта боахаме зонашка гIолла еш йола ерригсоюзни социалистически яхье итогаш елга, карара кара тела цIе байракхаш хьожаелга, хIаьта иштта колхозашта, совхозашта, районашта, областашта, краяшта, автономни союзни республикашта ахчан премеш дулга дерда шера болча балха результатех, хIаьта СССР-а мелиораци хин боахамеи Министерства, «Союзсельхозтехника» яхача Ерригсоюзни объединене, СССР-а Министрий Совета заготовкай Паччахьалкхен комитета системай предприятештеи организацештеи, СССР-а юрта боахама Министерствана юкъарчал доацаш кара йолча предприятештеи организацештеи — квартала балха результатех.

Юрта боахаме ерригсоюзни социалистически яхьа итогех республикана, краяна, областана, района луш йолча ахчан премеех 70 процентал кIезигагIа доаца дакъа производстве хьалха латтараштa, специалисташта, боахамий кулгалхошта лулда аьнна оттадаьд.

СССР-а юрта боахама Министерствага, СССР-а мелиораци хин боахамеи Министерствага, «Союзсельхозтехника» яхача Ерригсоюзни объединенега, СССР-а Министрий Совета заготовкайи болхлойи гIулакхерча наьхеи профсоюза Центральни Комитетага дIаальнад социалистически яхьа лелаю хьалхле тоаяра гIулакхаш де, моттигашкара яхь мишта лел хан-ханнахьа хьажа, ханнахьа итогаш елгел яхь шерра дIайовзилгеи Iалашде.

Союзни республикай Советашта тIадиллад профсоюзий республикански советашта цхьана колхозашка, союзни республикай юрта боахама, хин боахача, паччахьалкхен кхыча предприятешкеи организацешкеи, «Сельхозтехника», заготовкай социалистически яхь вIаштIехьйоаккхилга тоаде. Союзни республикай министрий советашта могадаьд республикански яхье котъяьннача колхозашта премеш телара хIара шера ахчан средствaш къоастае.

Союзни республикай министрий советаштей профсоюзий республикански советаштеи, хIаьта иштта СССР министерстваштеи ведомстваштеи, профсоюзий ЦК-аштеи мукъабеннаб колхозашка, совхозашка, лесхозашка, союзни республикай е бIарчча хьанийцача цхьан даькъа юрта боахама паччахьалкхен кхыча предприятешкеи организацешкеи социалистически яхь вIаштIехьйоаккхаш яхьа условеши итогаш яра порядоки оттае а квартала е юрт боахама балхий ханашка баьча балха результаташка хьежжа карара кара тела цIе байракхаши ахчан премеши хьожае а.

СССР-а юрта боахама Министерствана, СССР-а финансай Министерствана, СССР Министрий Совета къахьегамеи алапеи дешай паччахьалкхен комитета тIадиллад совхозашка хулача яхьа юкъе дакъа лоацараштa поощрени яра боахама балха предприятей фондаш шоай йоацача совхозашта йола фонд хьаяра порядок оттае.

КОММУНИСТИЧЕСКИ КХЕТАМЦА

8-ча августе хиннача КПСС Нохч-ГIалгIай обкома пленумо дийцар «Кагирхошта луш бола коммунистически кхетам лакхбара областной партийни организаце долча декхарех» дола дош.

Цу дешах лаьца доклад йир парте обкома секретара нов. **М. А. Дорохова.**

КПСС XXIII-ча съездо, аьлар докладчика, къастадир вай мехка шерра йоаржаяь коммунизм хьалъяра кердача этапа декхараш. Уж декхараш толамца кхоачашдеча Iалаьмате боккха лоархIам болаш ба мехка бахача нахах аханел совгIа бола кагирхой. Съездо кердача тайпара оттабир советски наькъа къона тIехье — вай смена, вай кхоане коммунистически кхетам луш хьалкхеяра бола партийни организацей лоархIами бехктокхами лакхбара дош.

Советски кагийча нахеи мехкарашеи доккхача хьинарца хьаллоац партеи правительстваи тIаьхьехамаш, Советски паччахьалкхен дерригача исторе хана дукха турпала гIулакхаш а даь цар. Иштта хиннад граждански тIемеи хьалхарча пятилеткайи шерашка, Сийлахь-боккхача Даьхен тIемеи тIом хинначул тIехьагIа боахам буллача ханарчеи шерашка.

Дукха сий дола къахьегама гIулакхаш даьд вай республика кагирхоша, аьнна белгалдаьккхар нов. Дорохова. Комсомольски путевкаех мехка ударни гIишлош хьалъе болх беш 500 совгIа къона саг хилар. Нохч-ГIалгIайчен йоккхача химе хьалхара предприяти — Грозненски химически комбинат, Грозне, Аргуна, Гудермеса, Наьсарен-Вокзала, МалгIабика дукха йола предприятеш хьалъеча а кхаерзаеча а, семилетка заданеш ханал хьалха кхоачашъечеи съезда хьалхара социалистически декхараш кхоачашдечеи хьинаре дакъа лоацаш хилар кагий нахи мехкарийи. Кагирхоша йоккха йоакхо ю ялат, шекара свекла, баьца дааран, комсаш дукхагIа хьувкъаяра, дулх, шура, тха, кхыйола юрта боахама продукташ яхара а кийчъяра а.

30 эзар совгIа вола къона къахьегамхо ва коммунистически къахьегама болама юкъе дакъа лоацаш, ворхI эзар совгIа саг коммунистически кахьегама ударника цIи енна ва.

Нохч-ГIалгIайчен кагирхой сий дола гIулакхаш ВЛКСМ Центральни Комитето лакха мах баь да. «Красный молот» яхача завода, крекинг-завода комсомольски организацеша Николай Островске комсомольски-кагирхой цIерахча установка коллектив, Грозненски вагонни депо, технически осмотра пункта, комсомольски-кагирхой смена, кхыяраш мехка «комсомола семилеткерча къахьегама гIулакхий Летописана» юкъейихьай.

Кердача пятилетка хьалхарча шера дIабахача ворхI бетта итогаша хьахьокх республика къахьегамхоша паччахьалкхен заданеш социалистически декхараши толамца кхоачашдеш хилар. 7 бетта промышленни производства юкъера боарам 16 процент лакхбеннаб.

Юрта боахама къахьегамхоша дика хьалкхейир ка бола культураш, планал дикка тIех ялат дехкар. Хьайбаш леладераша дукхагIа даьккхар дулх, тха, фуъаш дукхагIа гулдир, продукташ кийчъяра ах шера йоагIа задани тIехкхоачаш а йир.

Уж толамаш доахача юкъе шоай дакъа лаьцар промышленностеи юрта боахамеи къонача къахьегамхоша а.

Вай кагирхой практически гIулакхашка дика мел дар, белгалдоаккх докладчика, хувцалургдоацаш дувзаденна да партийни организацей кхетам балара балхаца.

ХIара денна кагирхой къахьегамеи бытагеи, комсомольски организаце гIулакхашка хьож КПСС XXIII-ча съезда цIерахча Грозненски крекинг-завода партийни комитет. Комсомольций инициатива мамогта хьал а лоацаш, цеховой парторганизацеша, коммунисташа лостам тел цар балха, кагирхошцара болх ниийса вIаштIехьбаккха новкъостал ду царна. Комсомольски собранешка дакъа лоацаш хул парторганизацей секретараш, боахамий кулгалхой, парткомеи партийни бюройи членаш.

Комсомольцаша доккха дакъа лоац паччахьалкхен планаши социалистически декхараши кхоачашдара тIехьа лоаттабеча къовсама юкъе. Заводо йIаьхача хана ритмично, тешаме чIоагIа болх беш хилара юкъе заводской кагирхой къахьегама кIезига дакъа дац. Завода «комсомольски прожектор» городе эгтара а хьинар дарех цаI я. Дукха хIама даьд цо оборудованех рационально пайда эцара, продукце динал тоаяра, мехидаьтта продукташ Iоухаш йовлга лохдара.

Комсомольцаш, кагирхой хьадда долча практически гIулакхашта юкъе озарах царна идейни кхетам балара, дисциплина чIоагIъяра пайдане средство хилар. Заводской кагирхошта юкъе чIоагIа кIезигденнад аморальни гIулакхаш, дукххача кагийча нахеи мехкарашеи шоай кхел комсомолах техай, хьинаре къовсам лоаттабу общественни порядок телхаерашта духьал.

Боккха теркам тIабохийт Сунженски района «Победа» яхача колхоза партийни организаце кагирхошта кхетам балара. Нов. Дорохова дика доашхаш дувц цун опытах, колхоза комсомольцашеи кагирхошеи шоаш кхо ца беш хьегача къих, цар инициативах, дикача бытах, безамерча салоIамах.

№ 1 йолча МТФ комсомольски группа 7 комсомольцах латт. хIаьта укказа болх беш веррига а хьайбаш леладеш вола 15 къона саг мара вац. Комсомольцашеи кагирхойи социалистически яхье хьалха латт. Хьайбаш леладеча къонача наха халданза йоакхо ю дIахо а хьайбай продуктай производство лакхъялара, царга шоашка дIадодар лохдара. Комсомолка Валентина Гребенчекос ше лелабеча 29 Iаттах хIаранегара лерхIаш 1387 килограмм шура яьккхай, ах шера яккха йоагIар 1300 килограмм мара йоацача метта. Мария Трудникова планах 1100 килограмм яккха мара ца езача 30 Iаттах хIаранегара 1243 килограмм яьккхай. Районе хьалха цу ферме дIадоладир мерзача шурийна метта чакхьяьккха шура Iаьсайта хьокхилга.

Колхоза парткомо хадданза йоакхо ю кагирхой дешар вIаштIехьдаккхара. Къонача колхозхоша тIаIертта лакхбу шоай юкъерча дешареи идейно-политически боларам: кагирхой сайрийнарча школе деша вагIа 15 саг, 5 саг заочно-техникумашка, 2 — институте, дуккхабараш партийни комсомольски политпросвещене сете дешаш ба.

Шенхашта лелаю спорт колхозе. Укхаза хьаь я 7 спортивни секци, футбольни, баскетбольни, волейбольни командаш. «Победа» яхача колхоза спортсменаша 6 кубок яьккхай, 36 дипломи-грамотеи еннай царна.

Колхозе хан-ханнахьа хул кагирхой сакъердаме сайренаш, тIемахошца, производстве хьалха латтаращца вIашагIбетталу. Районал арахьа гаьна йовзаш йола дика казакий хор хьаьяй. Комсомольски «Огонекаш» ю, кагирхой вIашагIа а кхийте экскурсешка, театре ух. ДIадахача шера 30 совгIа къона колхозхо хилар путевкех санаторешкеи салоIача цIеношкеи ваха.

Дукххача боахамашкара санна «Победа» яхача колхозера кагирхой иштта хьалаш доландь городе дIаболхац.

Республика партийни комсомольски организацеша боккха болх бу кагирхошта кхетам луш, хIанаара тIехье Ленина идеяшта, ший Даьхена тешаме хилийта гIерт, йоах докладчика. Цунца цхьана ше маларра къоастадаь белгалдаккха деза кагирхошта кхетам балара юкъе дукххача партийни, комсомольски, профсоюзни, кхыча общественни организацей оагIонгахьара цIенхашттара кхоачамбоацарaши гIалаташи хилар.

ХIара къона саг коммунизм хьалъеча дукххача миллионех латтача эскара сакхетаме, творчески бIухо хургволаш боахама-политически декхараш кхоачашдеча хьинаре дакъа лоацаргдолаш хIама даьдац вай.

Къонача наьха хьаштдола специальность хила, промышленностей юрта боахамеи тайп-тайпарча доакъой квалифицировании болхло хила торо хургйола дика хьалаш хьадаь вай республике. Цхьабакъда цу торонех хIанз а пайда во эц.

Республика городашкеи районий центрашкеи кIезига кагий нахи мехкарийи бац цхьаннахьа болх а ца беш деша а ца дешаш. Коммунисташтен комсомольски вожакаштеи бIарга а гуш мода эгара тIехьдола баракъаш тIа а дайхе дер хIама а доацаш сакъердаш лел уж, дIа-юха ухача наха духьал бувл, вIашагIлетт, во иллеш доах. ХIаьта царна бе болх шортта болаш ма бий. Масала машинаш еча заводашка тоъац 400 совгIа станочник, котельщик, сварщик, 2000-нел кIезигаIа воацаш болхло эш гIишлош хьалъеча организацешта а. ХIама ца эшшаш 1300 болхло тоъац совхозашкеи консервни объединене заводаштей: Автоуправленей «Чечингстройтранс» яхача объединенеи эш хIанз 300 совгIа шофер, хIаьта «Грозвино» яхача объединене комсий совхозашта — 6000 гаргга болхло.

Цхьабола къона нах кхехкаш латтача вахара юстара бовла гIерт, иждевенчески уйлаш йолаш ба, паччахьалкхенгара дукхха дIа а дехаш, цунна кIезига мара лац, халкъа хьалхацка шоай дола декхараш дицлу.

Сенцад цу тайпарча явленей бахьан? — аьле хаттар оттаду докладчика. Цо жоп лу цунна: царех керттера бахьан да кагирхошта юкъе беш бола кхетама болх мела бар.

Цхьайолча предприятей кулгалхоша массаза а яц къонача кадрай йоаттIаш йола йоакхо. Масала, хьаэцаргья вай Грозненски химически комбинат, из хьалъеча эгтара тIех хьинар йолаш дакъа лаьцар кагирхоша. ХIанз цу предприяте болх беш 2000 гаргга эIамига саги йоIи я, царца 730 комсомолец волаш. Из дика да. Цхьабакъда, во да дукхха бола къона болхлой комбинатера дIаухаш хилар. Из хIама хул эгара хьалхарча аргIана комбината дирекце, партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша къонача болхлошта лакха овсарле йолаш къахьегара, дика быта, салаIара доагIаш дола хьалаш хилийтара кIезига йоакхо еш хилар бахьан долаш.

Химкомбината кулгалхоша лелара леладу производства хьалаш тоадара гIулакхаш. Оборудоване, трубопроводий, аппаратий герметизаци во хилар бахьан долаш шоай гIулакх дулац йолаш йолча промышленни вентиляце приспособленешка.

«Грознефтехимзаводаш» яхача объединене кхоачамболаш терко яц цу эгтара а йоаккхагIа йолча предприяте.

Наха чуIе цIенош хьаллара кIезига халонаш яц вай. Цхьабакъда вIалла а бехкале хила йиш йолаш дац укх тIеххьарча 6—7 шера химкомбинато цхьаккха а общежити хьал ца яр, хIаьта бераш ясленешкеи бешамашкеи дIадала очередах бIаьш бола нах латт.

Цу тайпарча хьалашца хала да хадданза а тешаме чIоагIа а йола кадраш хьахилийта. Алхха 1965 шера комбинатера дIавахар 600 совгIа къона болхло, царца профтехучилище йистеяьккхачул тIехьагIа дига балха баьхкараш а болаш.

Дийна даргдоацаш да хIара кадрови болхло школа йистеяьккхачул тIехьагIа цехе балха веначa шинкхаь кердача сага шефал деш хилар, цунна говзал Iомаяр, къахьегамца, коммунистически гIулакх хургдолаш, цун боккха граждански сакхетам, ше болхлой классах хилар доккхал деш хургволаш кхетам балар.

Иштта дола масалаш, хилар новкъа дале а, цаIаш хинна Iац, цар новкъарле ю производстве къахьегамна кадраш чIоагIъяра а уж шоаш болх бечча йисара а.

Фу де деза къахьегамна кагирхошта кхетам балара?

Парте горкомаши райкомаши, комсомола обком, облсовпроф, Министрий Совет, горрайисполкомаш, министерстваш, ведомстваш, предприятеш декхарийла я болх ца беш бола берригa кагирхой балха оттабе.

Укх шера из декхар кхы а доккхагIа отт юкъарча дешара школай 8, 10, 11 классаш яьха 20 эзар совгIа саг аравальна хиларца дувзаденна, хьалха дIалахача шерашка хиннарел шозза дукхагIа хул уж.

Iалаьмате дукха болх бе беза школашкара дийна баьнарех дикка дола дакъа балха отталара. хIана аьлча царех дукхха бараш школашка, техникумашка, институташка дIахо стационарно дешаш хургбац.

Цхьабакъда КПСС обкомо республика Министрий Советои белгалдаьха гIулакхаш дукххача предприятешта кхоачамболаш чакхдахац.

Парте горкомаши райкомаши, Министрий Совет, горрайисполкомаш декхарийла я хIара предприяте кагирхой балха тIа дIаэца оттаь заданеш кхоачашъелга Iалашде.

Бакъда, декхар кагирхой балха тIа оттабарах, вешта аьлча цхьа дIаюха нийсбаларах доалаш дац. ЛоархIаме да партийни, профсоюзни, комсомольски органаша производстве балха дIайийцача берригнешка а халданза хьожаш хилар, цар квалификаци Iомаяра, сайрийнарча дешара заведенешка деша бахийтара, общественни организацей балха юкъеозара новкъостал дар.

Общественносто тIахьожам лоаттабе беза болх беш болча кагирхоша школашка, сайрийнарча институташка, техникумашка дешара, художественни самодеятельноста кружокашта, спортивни секцешта шерагIа юкъе оза беза кагирхой кагирхошa салаIарaи царна коммунистически кхетам баларaи тIехьара культурно-просветительни учрежденей лоархIам лакхбе беза. Облсовпрофи комсомола обкоми боахамий кулгалхошцеи предприятей общественни организацешцеи цхьана юкъейоалае декхарийла я болхло хилар, аргIаи йола разрядаш ялар, эгара хьалхара алапи хьаэцар санна а кхыйола а къахьегама кхетам балара формаш. Торжественни хьале дIакхахьа деза уж, къаракха шушаца а доацаш, хIанз а цхьацца йолча моттигашка хулаш долча тайпара. Из деррига а де деза болхлочун сий, ший завода сий лакха лоаттаде декхарийла хилар къонача болхлочоа чу а доседеш.

ШерагIа пайда эца боагIа шоаш дика хьахьекха йолча боккхагIбарий турпала къахьегама традицешца кагирхошта кхетам балара формах. Мамогта хьалаца доагIа предприятей къахьегамеи революционни сийлен шенош а музеяш а яхкар, фабрикай, заводий, промыслай, колхозий, совхозий истори язлар. Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дизара еча кийчонца дувзаденна из къаьстта лоархIам болаш да.

Цу формай новкъосталца партийни организацешта могаргда производственни коллективаш кхы а чIоагIагIа кхотае, тайп-тайпара ханаш йолча наха юкъера доттагIал чIоагIде, кагирхошта юкъера кхетама болх лакхбе.

Докладчика боккха теркам тIабахийтар кагирхошта профессионально-технически дешараш Iомадара дешашта. Вай республике кердача пятилетке 40 эзар совгIача зIамигача сагон йоIои производственни специальность Iомаергья профессионально-технически дешара училищашка.

Керда саг хьахилара керттерча средствех цаI я къахьегама процессе цунна кхетам балар. Цхьабакъда, сага къахьегама процесса юкъе вахийтача кхоачам а бац, цун шеше-тIа автоматически коммунистически сакхетам хьахила а болалургба, аьнна оттаде йиш яц гIулакх. Къахьегамо ший Iалаьмате боккха кхетам балара лоархIам кхочашбергбац нагахьа санна цунна юкъе дакъа лоацача сага, болхлочо е колхозхочо, дешархочо е студента цун кIоаргга уйла ца йойя, цун общественни лоархIам кхета ца бой. ХIаьта из де йиш хургьяц кагирхошта юкъе кIоргга а массе оагIорахьара а идейно кхетама болх ца бича.

Идейни тешам, белгалдоаккх нов. Дорохова, эгара хьалха хьахул общественни дегIаахара законаш, общества де лерхIараш, уж кхоачашдара йола средстваш йовзара ларда тIа. Укхазара хьадоагIа хIара советски сага къаьстта кагирхоша Iилма марксистско-ленински теори каараерзаяра эгтара хьалхара лоархIам хилар. Диккача даькъе из дулургда кагирхой тайп-тайпарча кружокаштеи политически просвещене школаштеи юкъеозара наькъа. Новкъа дале а, республике комсомольций кагирхойи политически дешар вIаштIехьдоккхача цIенхашттара кхоачамбоацараш да.

Кагирхошта политически кхетам балара гIулакх овлангара тоадар парте обкома отделаш, горкомаш, райкомаш, комсомола обком декхарийла я цу дешашта керттера теркам тIабахийта, берригача кагийча нахеи мехкарашеи марксистско-ленински теори Iомаергйола гIулакх де.

Республика партийни, советски, комсомольски, кхыча общественни организацеша дукха хIама даьд кагирхошта интернациональни кхетам балара. Цхьабакъда, кхоачамбоацараш а кIезига дац. Цкъаза партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша йоагIаш йола терко яц балха цу лоархIаме йолча участка, националисташ шовинизмай гучаовла ла йиш йоаца факташ новкъа ца хеташ ют. Цу явленешца хьинаре къовсам лоаттае общественность хьалхьоаш.

Кагирхоех цхьабараша юкъера националистически антиобщественни гучадуваларaш дукхагIча даькъе хьахул религиозни родовойи явленех. Ислама догматиках пайда а эцаш, цхьаццаболча религиозни родовойи «авторитеташ» оалаш бараша «нийса боацараш» гоама хила яхаш хьехамаш ду, религиозни фанатизм, эгоистически уйлаш, цхьа къам шоллагIчул тIехлархIар хьалхьелу.

Кагирхошта интернациональни кхетам лулга лакхдара дола гIулакх оттаде а хадданза чакхдаха а деза, хьаьдла къовсам лоаттабе беза национализма, шовинизма гучадуваларашца, къаьнача быта воча гIулакхашца, шеррача фронтаца къовсам лоаттабе беза религиозни идеологеца. Советски паччахьалкхен низа лард йола СССР доттагIал бIаргий са санна лораде, национализмаи шовинизмаи кIезиг-дукха а долча гучадуваларашта духьал, къамаш доазув увттадарей цхьа къам шоллагIчул тIехлерхIарей тенденцешта духьал, коммунизм хьалъяра новкъарле еш дола тIехьадисa дола гIулакхаши оамалаши «къаман традицеш» я яхаш леладе гIертара духьал хьинаре къовсам лоаттабе безаш хилар партийни организацешкара хьадехача КПСС XXIII-ча съезда решенеш тIара хьадоагIа ва.

Кагирхошца беча кхетама балха тIа цIенхашттa дола кхоачамбоацараш хилара бахьанех цаI да цхьаболча хьалхле лелаеча партийни, советски, профсоюзни, комсомольски, боахама болхлоша къахьегамхошта хьалхашка антиобщественни явленешца, дIаяхача юхедисача реакционни гIулакхашца, сектантий зуламе болча балхаца лоаттабеча къовсама дешаех лаьцца къамаьлаш ца дар, гучох, уж кхер иштта халкъаца вIашагIкхетарах, лаьрхIа лага а лувцаш юстара бувл цу лоархIамерча гIулакха.

Ховш ма дий хьалхухаш йолча тIехьенна идейно-политически кхетам балара лардаш юкъерча дешара школе йохкаш хилар. Цу участке латтача гIулакхий анализ ю докладчико. Цхьадола толамаш лаьха дале а республика цхьайолча школашка кIезига дац гучахьа гIулакхаш дика латт аьнна хетача юкъе ший ха аьккха даьнна хIамаш. Дукха кхоачамбоацараш да школашка «Хала да» яхача берашта кхетам балара система юкъе. Цхьаболча педагогаша шоай хур ду иштта болча дешархоех мукъа балара, е школера дIабоах уж, е сайрийнарча школе деша дIабохийт. Классаштеи школаштеи арахьа леладу гIулакхаш формально, казенни ду.

Дукха кхоачамбоацараш да пионерски организацей балха юкъе, новкъа дале а, цунна юкъе кхоач формализм, гIулакх дог долаш ца леладар. Пионерски отряд классах къоастае хала йолаш тара йийрзай укх тIеххьарча хана.

Из хул, тхона хетачох, берашца беча балха дукха йола дика формаш йицъалийта ца йоагIаш йицъялийтарах. ХIанз кIезига нийслургья, масала, доккхаш эурмен етташ фатен а йолаш городал ара ноходе йода, цига йийзача цIора гонахьа пионерий шоай гIулакхех лаьца дувца йиш хургйолаш, коартолаш йоттаргйолаш, спортивни эхьашка дакъа лоацаргдолаш, иллеш доахаргдолаш, халха буаргболаш йола пионерски отряд.

Масанахьа пайда эца мегаргбац комсомоле дIайийцача бархI класс йистеяьккхараш шоай пионерски берала къасташ хилара санна йолча формах?

Боккъала а! Торжественни сабар этта царех хIаране, гора а этта пионерски Байракха барт боаккх, ший новкъосташта хьалхашка дув буъ ший дег чухь Даьхен цIеча байракха из даькъилг лоатралергхила, массе хана а долдача хIаман тIехьа боккъонца вола ленинец хила. Цул тIаьхьагIа ший галстук хьа а яьккхе, ловца а баьккхе, дIалу из зIамигача бер.

Иштталар дуккхача а хана диц ца луш дага ма латтий къонача наха.

Цу гIулакха организатораш ах. Цхьан школьни вожатегеи хьехархочунгеи дулургдац из. Укхаза эш предприятей, колхозий, совхозий, лакхера дешара заведеней комсомола хьинаре новкъостали дакъа лацари.

Школашта дешара кхетама процессе дола кхоачамбоацараш школена арахьа берашта юкъе беш бола болх делара хилар да бераш хьожаш саг воацаш дусаш хилара бахьанех цаI.

Парте горкомаши райкомаши, халкъа образоване органаш декхарийла я школай педагогически коллективай партийни комсомольски организацей низ вай заман актуальни йолча проблемашта школьникий чIоагIа безам тIабахийтара, дешархой идейни тешами общественни хьинари хьакхийтараи дегIадоаладаран тIабахийта.

Юкъейоалае а дегIайоалае а еза эгтара пайданегIа йола школьникашта политически кхетам балара формаш: дешархой лектореш, интернациональни доттагIлен клубаш, безаме вIашагIкхетара клубаш, хаттарийи жоп даларен сайренаш. Мамогта юкъейоалае мегаргья е традицеши ритуалаши: школа ди деэдар, цунна тIема а къахьегама а турпалий цIи ялар, дешархой комсомоле бовлар, хьалкхер, кхыдараш.

Сага духхьала цхьа грамота Iомаярах чакхдоалаш дац школа декхар. Из Даьхен патриот хургволаш дийша ваккха веза. Школа йистеяьккха араволача хIара къонача сага кIоаргга знанеш хилара бехктокхаме хинна ца Iеш, иштта цун уйлаш хилара а педагогически коллективаш, партийни комсомольскии организацеш бохктокхаме хургIолаш оттаде деза гIулакх.

Партийнии, профсоюзнии, комсомольски организацеш декхарийла я берашта кхетам балара дай-ноаной бехктокхам ма могга лакхбе. Кагирхошта беча балха кхетама юкъера кхоачамбоацараш улица юкъеи кови хьахиннача воча влиянех хул якар дIадалаккха ха эттай. Улицеи кови вай кара хургдолаш хIама де деза.

Цунца дувзаденна хьайицача бакъахьа я мехка цхьайолча городашка Iайна йола нах баххача моттиге кхетам балара опыт. Парте горкомаш, райкомаш, горрайисполкомаш, комсомольски организацеш декхарийла я берашца беча балха йола советаш микрорайонашкеи йоккхаметражни цIеношкеи вIашагIтоха. Школашка а нах баххача моттиге а берашца беча балха шерра юкъеоза беза пединститутеи педучилищаи студенташ, предприятей комсомольцаш, пенсионераш-хьехархой, запасе бола эпсараш, хIара зIамигача сагеи йиIийи доги кхетами бахьан къовсам лоаттабе беза.

Парте, паччахьалкхено средстваш кхояц вай мехка мамогга лакхарей юкъера специальний образовании дегIайоалаяра, вузашкарей техникумашкарей лакха образовани йола, идейно чIоагIбенна специалисташ, коммунизм бахьан долаш хьинаре къовсам лоаттабераш арахецара. Цхьабакъда, уж декхараш вай республикай дешара заведенешка хIанз кхоачамболлаш чакхдоахаш дац.

Хьалха а санна укхаза гIулакх латт кхетама болх ледара хиларах, цхьаболча студенташа общественни Iилмаш, марксистско-ленински теори формально Iомадеш хиларах. Цу дисциплинаех кIоаргга а чIоагIа а йола знанеш шоай хилар хьахьокхаш студентий кхаь даькъах цхьа дакъа мара дац.

Цхьаьнца болча общественни Iилмай преподавателаша лекцеш еш лаьрхIа дог ца доагIаш, монотонно, масалаш ца доаладеш, кIезига йоакхо ю студентий шоай мышлени хьахилара, марксизм-ленинизм творчески Iомаяра. Цу тайпарча преподавателий лекцеша студентей безам тIабахийтац марксистско-ленински теори кIоаргга Iомадара. Студентий ирача хаттарашта преподавателаша жоп ца луш моттигаш кIезига яц.

ЦаIаш хинна Iац студенташта юкъе дисциплина гIожа телхаеш йола моттигаш. Вузай ректораша техникумай директораша, парткомаша шерре еза студенташта кхетам воздействи яра формаш, лакхбе беза специалисташ кийчбара боарам.

Кагирхошта кхетам балара балха тIехь доккхий гIалаташ хилар кагийча наьхеи мехкарийи цхьан даькъа юкъе зуламаш гучадуваларa керттерча бахьанех цаI да. Зулама гIулакх тахкаро хьахьекхал дукха а дукхагIа дола зуламаш царна къаьстта доккхий дараш а долаш, менна бехача наха деш хилар.

Менна вахарца лоаттабеш бола къовсам вайцига геттара ледара лел. Республике гIожа телхаю спиртни маларaш лохка оттаь порядок, менна вахарца лоаттабеча къовсама оарцагIаьккхаяц общественность, дукхха йола партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш, боахамий кулгалхой из гIулакх хьаллоацаш бац, менна бехача нахацареи дебоширашцарей гIулакхаш толхаде безам бацар.

Из тайпа гIулакх тIеххьара а, хула деза. Менна беха нах гоама хила беза, болхлой коллективашка, шоаш баххача, лезала юкъе массане а уж хаийбе беза, менна бахарца шоай организацешта яхь деча коммунисташтеи комсомольцаштеи эгтара а тIехьбола бехк бе беза ха эттай. Спиртни маларaш дохкача порядок оттае, менна вахарах доалача зуламах лаьца болхлой коллективашка, кагирхошта юкъе шерра кхетама болх боаржабе беза.

КПСС ЦК, СССР Лакхехьарча Совета Президиуми Министрий Советий хьежар, «Общественни порядок телхаерашца лоаттабу къовсам лакхбарах» долча дешага. Хулигански гIулакхаш бахьан бола бехктокхам лакхбеш дола, лоацача хана хулиганалах долча дешашка хьажараш судебни къоасталараш дола Указ тIа а йийна, араяьккхад.

Партен паччахьалкхено оттадаьд советски лаьтта шоашта моттиг хила йиш йоаца хулиганали кхыйола антиобщественни явленеши хьалдIаяхара эша хьалаш хьадергдола гIулакхаш.

Кагирхошта коммунистически кхетам лучa боккха лоархIам болаш да кепа йоазув, радио, телевидени, художественни литература. Республикански, городской, районни газеташа, радиос, телевидене, писателаша хьалкхувш йолча тIехьенна кхетам балара халача гIулакха тIехь областной партийни организацена деш дола новкъостал хIана а кхоачам болаш дац. Масала, «Грозненский рабочий» оагIонаш тIа кIезига араювла кагирхой къахьегамаи бытаи, комсомольски организацей балха хетаь йола материалаш. «Комсомольски племя» тIа наггахьа мара нийслаш кагирхой дег тохадолийтаргдола, уж уйла е оттабергбола лоархIамерча проблемай дешаш. ХIаьта цкъазаа уж ледимаш оттаду уйла а ца еш. Кагирхошта хьалхашка чIоагIгIа декхарийла ба вай республика писателаш. Шоай творчески торонашка хьажжа нийса болх бац цар.

Укх тIеххьарча пхе шера кагирхошта кхетам лургбола, хьехаргдола, дог гIоттадергдола, кагий нахи мехкарийи денал дола гIулакх дара тIаьхьергбола цхьаккха а йоккха, дика художественни произведени язъяьяц.

Писателаша вIалла а кхоачамболаш ювнац вай ханарча нахах йола тама, кIезига белгалдоаккх таханарча вай вахаре хулаш дола турпалдар. Вай тахан писателашка хатта бокъо я: хIана ювл вай хIанз дукха ара сира, сагота, художественни дика йоаца, вахарах хьада йола, коммунизм хьалъерий кхехкаш латта вахар а ца дувцаш, дукхагIча даькъе духхьал лоамаш, хиш, морхаш ювца произведенеш.

Писателаш декхарийла ба шоай произведенешца бахача наха юкъе беча идеологически балха юкъе хьинаре дакъа лаца, бахача наха коммунистически мировоззрени яла. Вай литература декхарийла да реакционни гIулакхашта, къамаш къестадараи цаI вокхарел тIех лерхIараи, дIаяхача заман тIехьадисача гIулакхашта идеализаци яра хьада духьал хила. Коммунизм бахьан лоаттабеча къовсама гIулакх деш хилча мара хилац литературах парте, халкъа духовни герз.

ЛоархIам бола моттиг лоац хьатIакхувча тIехьенна кхетам балара юкъе культпросветучрежденеша. Уж декхарийла я кагирхой коммунистически мораль а правственность а хьахилийта, коммунистически кхетам балара керттера дакъа ше дола вахаре дика долчун уйла цун хилийта.

Вай республике я культурно-просветительни учреждений дегIаена паччахьалкхени профсоюзни сеть. Укх тIеххьарча хана цар хьинар долашагIа бу шоай болх, цар еш йола мероприятеш безамегIа, формага дилача тайп-тайпара, чулоацамга дилача шоай цхьа лостам болаш я. Цхьабакъда, ала доагIаш да культура дукххача учрежденеша хьатIакхувш йолча тIехьенна кхетам балара болх кхоачамболлаш бац аьнна.

Клубай балха дог ураоттаргдолаш хIама де деза, цIенхаштта уйла е еза цар балха чулоацам тоабара, культура учрежденешка кагирхойи мехкарийи дай хилийтара.

Клубаши культура Шеноши кагирхошца беча кхетама балха йиза йола центраш а хинна дIаоттара райисполкомаша общественностаца цхьана йоагIаш йола порядок оттае еза царна.

Тахан вай декхарийла да е тайпа декхар оттаде а: 1966—1967 шерашка хIара нах бахача пункте клубаш е, ловча хийла уж хьалхарча юхьа цхьа бахьан мара йоацаш а, бакъда кагирхоша культурно салаIа йиш хургйолаш, безама ха йоаккхаргйолаш. Цу гIулакхий инициатива шоай бе йолла еза комсомольцаша. Клубай, культураи салаIарeи паркай балха духхьала критикаш болаш хилар дIа а даьккха, кагирхой салоIам дIаболабераши из вIаштIехьбоаккхараши царех хила беза ха эттай.

Культура министерствас, облсовпрофа, комсомола обкома бакъахьа да вай мехка дукххача областашкеи республикашкеи деш долча тайпара халкъа традиционни деза деноши дездела вIаштIехьдаккхареи дездареи уйла йича.

Парте горкомаши райкомаши, профсоюзни комсомольски организацеш, культура министерство декхарийла я хIара денна клубаши культура цIенойи балха чулоацамга хьожаш хила, квалифицированни йолча, шоай гIулакх дезача кадрашца, уж чIоагIде.

Докладчико цIенхашттa критика йир докладчика республикански спортивни обществашта, ДОСААФ-а республикански комитета, ВЛКСМ обкома, облсовпрофа кагирхошта юкъе оборонно-спортивни болх вIаштIехьбоаккхача кхоачамбоацараш хиларах.

Оборонно-спортивни балха кхоачамбоацараш дIададахаро новкъостал дергда кагирхошта юкъе беш бола тIема патриотически кхетама болх тоабара, физически унахцIена болча нахаца вай тIема низаш хьалдизара.

Кагирхошца беча балха тIехь цIенхашттара кхоачамбоацараш хиларах чIоагIа бехктокхаме я республика комсомольски организацеш.

Керттера кхоачамбоацар за комсомольски организацеш, комсомола обкомагара дена, дукхха кагирхоех къесташ хилар, царна кагирхошта эшар, хьашташ ца довзар, цунца кагирхошта царгахьара влияни йовш хилар. Комсомольски комитетий балха тIехь дукха я формализм, директивни органий копировани, ца йоагIаш еш йола гIар, геттара кIезига ба моттигашка беш бола дийна организаторски болх.

Дукххача комсомольски организацешка тесса бита ба союза чура болх.

Иштта дола хьал дIахо ла йиш йолаш дац. Ерригача комсомольски организацеша КПСС XXIII-ча съездеи ВЛКСМ XV-ча съездеи решенешка хьежжа овлангара хувца еза шоай балха стиль а методаш а.

Комсомола балха тIа керттера чулоацам хила беза революционни идеалашта, советски халкъеи Коммунистически партеи тIема а къахьегама а традицешта тешаме бола массе оагIорахьа дегIабаьхка а образованни а къона нах кхетамца хьалкхебар, кагирхой лакха моральни гIулакхаш, идейни кIоарга тешам хьахилийтар, советски патриотизмаи халкъий доттагIлени уйла мамогта чуйоссае еза, Сийлахь-боккхача Октябре хьалхараш герз бе а делла лораде кийча хургболаш кхетам бала беза.

Комсомольски организацеш декхарийла я буржуазни идеологеца машар хургбоаца къовсам лоаттабе, массе а хана фе хила, цу къовсаме хьинаре тIаIертта йола позици лаца.

Комсомола балха керттера методаш массаза а кагирхой болча, кагирхошта юккъе хилар я: заводской цехашка, промыслашка, колхозашка, совхозашка, школашка, клубашка, общежитешка, спортивни площадкашка, улицашка, коашка хилар я.

Бакъда комсомолана критика еш, вай декхарийла да партийни комитеташкара, юкъьанцарча партийни организацешкара, берригача коммунисташкара цар комсомолана лелаеш йола хьалхле а практически деш дола новкъостал а лакхдалга хьалеха.

Цхьайолча партийни организацешта критика а яь, доклад йисте йоалаш, нов. Дорохова йоах:

Вай массане а кхетаде деза кагирхошта кхетам балар тахан партийни балха тIа керттера долга. Вай кагий нахи мехкарийи дика кхетабар — из да дукхха дола чоалхаге дешаш толамца къоастадар. Новкъа дале а, цхьайолча партийни комиташа янне а терко яц кагирхошца беча балха, царна дицлу керда эзгхьахилар партийни организацеш ерригача общественностон тIаIертта а чIоагIа а идеологически кхетамеи лостамеи болх бичча мара хург ца хилар.

Кагирхой Ерригсоюзни Ленински Союза XV-ча съездага КПСС ЦК-ас дахьийтача моаршал тIа, цу съезде КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежнева даьча къамаьла тIа хьалла чIоагIа а къаьта а кхоастадаь вай кагирхошта коммунистически кхетам балар дIахо а лакхдара декхараш. Уж декхараш денал дола программа а хинна дIаотта еза партийни, профсоюзни, комсомольски, къонача тIехьенна кхетам бала декхарийла йолча кхыча организацейи учрежденейи балха тIехь.

Вай декхар латт комсомолана еш йола партийни хьалхле хьалда тоалларах, сатохаш а терко еш а комсомольски кадраш хьалкхеярахи кхетам баларахи, дукхача наха юкъе беча политически организаторски балха опыт цунга дIакхачийтарах.

Парте горкомаши райкомаши декхарийла я комсомольски организацешка беча балха къона коммунисташ хьинаре юкъеоза, цох царна йола эгара а боккхагIча лоархIамера партийни поручени а лоархIаш.

Дицдалийта хагIац советски кагирхошта луш бола кхетам, цар дешари культурни салоIами вIаштIехьбоаккха керттера яр массе хана комсомол хиналгеи хIана йолгеи.

МОСКВА тахан. Кутузовски проспект.
Н. Грановсин сурт.
ТАСС фотохроника.

КПСС НОХЧ-ГӀАЛГӀАЙ ОБКОМА III-гӀа ПЛЕНУМ

ХЬАЛКХЕЕ ЕЗА КЪОНА А ТӀЕХЬЕ

Пленешка эггахьара хьалха къамаьл дир КПСС Грозненски горкома секретара нов. **Латышева.** Цо дувц города кагирхошта карагӀдувлача дикача гӀулаккхех. Къаьстта хьинаре къахьег партийни организацеша, кулгалхоша йизза йоакхо еча промышленни предприятей комсомольцаша, кагирхоша. Масала, цу тайпара болх бу «Старогрознефта» НПУ, ГРМЗ-е партийни организацеша, кулгалхоша. Бакъда, кагирхой хайра терко яц ГАРО, СМУ-4 кхычахьа. Цудухьа комсомольций, кагирхой гӀулакхаш дика лелац цига, цар къахьегама дисциплина телхаю, балха тӀа дукха кхоачамбоацараш да.

Цу тайпара хьал ла йиш йолаш дац. Комсомольски организацешта керте уттабе беза ший декхараш дика довза, хьинар дола кагирхой, йоах оратора. Комсомоле хьаийбе беза дикагӀа бола кагий нахи мехкарийи.

Къонача комсомольцашта кхетам балара дика школа я уж общественно-политически дешаш къестадеча юкъеозар. Дика хургдар нагахьа санна комсомольцаш къонача коммунистий собранешка дакъа лоацаш хилча. ЛоархӀаме дешаш принципиально дувца а къестаде а Ӏомалургбар кагирхой.

Кагирхошца вай беча идеологически балхацара кхоачамбоацарех пайда эца гӀерт вай моастагӀий, йоах оратора. Цудухьа массане а декхар да кагирхошца бу идеологически болх кхы а тоабар, цун влияни чӀоагӀъяр. Цу даькъе доккха беркат даргда кагирхой вахарах лаьца социологически тохкамаш дойя.

Щенхаштта терко е езаш да кагирхошта революционни теори кӀоарга йовзаш хилийтара гӀулакх. Бакъда, из болх дукха формализм йолаш лелабу партийни комитеташа, комсомольски организацеша.

Советски Ӏаьлала 50 шу дузеи Ленин ваь 100 шу дузеи ди дезде кийчлуш ба беррига советски нах. Цу даькъе дукха болх бе беза партийни, комсомольски организацеша, «Знание» яхача общества, культура учрежденеша. Цунна юстара хила йиш яц кагирхой а, цул совгӀа уж цу балха дукхагӀа юкъеоза беза, аьлар нов. Латышева.

Трибуна тӀа я КПСС Грозненски юрта райкома секретарь нов. **Ахматханова.** — Тха районе цхьаккха а участок яц кагирхоша хьинаре къа ца хьегаш. Уж ба шекара свекла, хьажкӀаш кхееш, шурий фермашка, механизатораш, хьехархой. Алхха механизаторалла болх беш пхи бӀаь совгӀа зӀамига саги йоӀи я районе, кхо бӀаь совгӀа йоӀ доаркалла болх беш я, яхаш дувц оратора.

Комсомольций мугӀараш шердара, царца бу кхетама болх лерттӀа вӀаштӀехьбаккхара йоагӀача тайпара йоакхо ю дукхача коммунисташа, юххьанцарча партийни организацеша. Укх шера ВЛКСМ райкома комсомольски билеташ деннад 70 вайнахьа йоӀа, хӀаьта соахка бӀарччача шера комсомоле хьанийцар 72 кхалсаг мара яцар.

Дукха да района комсомольцашта, кагирхошта карагӀдувла дика гӀулакхаш. Уж дийца а варгвац, йоах нов. Ахматхановас. Масала, укх тайпара хьал эттар «Староюртовский» совхозе. Ялат чуэца, доладала ха хьатӀакхаьча яла йоаллаш латтар, цхьабакъда, ялата пункта оборудованена монтаж яь бала гаьна бар совхозе. Цигга сарцагӀбахкар комсомольцаши кагирхойи. Цар шоай низаца кхы арахьара саго новкъостал ца деш ханнахьа кийчйир из чӀоагӀа эшаш хинна пункт.

1 Май цӀерахча колхозе кхувш доагӀача берий лагерь йилла массеха шу даьннад. Цо дика гӀо ду бераш къахьегам безаш а цох ца къехкаш а хьалкхедара. Цу тайпара къахьегама лагераш кхыча боахамашка хьаела лаьрхӀад парте райкома, йоах нов. Ахматхановас.

Лоацца аьлча, комсомольцашеи кагирхошеи шоаш дикагӀча оагӀорахьара хьахьекхаб массе а участке. Цар хьинаре дакъа лоац пачхахьалкхенга дукхагӀа хьайбай продукташ, ялат доххара планаш кхоачашьеча. Пятилетка хьалхарча шера къаьстта дика болх бу «Горячеисточненский» совхоза коллективо.

ДӀахо оратора дувц дезала невкъостал дара предприятешка вӀашагӀъехкача советех. Уж пайдане хилар хьахьекхад «Аргунский» совхозерча цу тайпарча совето. Бераш лерттӀа кхеталара тӀаберзабаь дукха болх баьб дай-нааной совето, партийни, комсомольски организацеша.

Районни партийни организаце чӀоагӀа йоакхо ю кагирхошта политически кхетам балара, болх беш я комсомольски просвещене итташ кружокаш, клубаш, кхыраш а. Комсомольцашеи кагирхошеи къаьста раьза болаш Ӏомаю КПСС XXIII съезда материалаш. Цу деша хетаь коммунистийи комсомольцийи массеха семинар яьй парте райкомо.

Цхьабакъда, кагирхой коммунистически кхетам, цар идейни боарам лакхбара, патриотически уйланца уж хьалкхебара тӀаберзабаь дукха болх бийи а, аьлар оратора. Дукха да хӀанзчул тӀехьагӀа де лезаш а. Цхьабола кагирхой ба хулигански гӀулакхаш лелаеш, дӀаяхача замах юхеаиса во гӀулакхаш деахкаш, кулга цӀена боацаш. Иштта нахаца оаха даим къовсам лоаттабаьб, хӀанзчул тӀехьагӀа лоаттаберг а ба. Къаьстта дукха кхетама болх бе беза кхувш доагӀача берашца. Из лоархӀаме болх тесса лелабу райсоветашкарчеи юрта советашкарчей массазарча комиссеша. Цудухьа уж кхоачамбоацараш дӀадоахаш дукха къахьега дезаргда парте райкома.

Искусство чӀоагӀа хьаштдолаш а цунна тӀакхуаш а ба комсомольцаши кагирхойи. Цхьабакъда, юрташкарча кагирхой культурни хьешташ хӀанз а дизза кхоачаш дац, аьнна белгалдаьккхар нов. Ахматхановас. Литература, культура деятелаша вай ханарча турпалех дика произведенеш язъярга дог доахаш ба уж. Вай беррига мохк Советски Ӏаьлала 50 шу дизарай Ленин ваь 100 шу дизарай кийчо еш ба, бакъда, творчески болхлоша хьакхоллац кагирхой кхебара новкъостал дергдола произведенеш.

ХӀанз школаш чакхъяьха кагирхой балха дӀа-юха нийсбара, дешара керда шера а кийчо еш ба районе. Ремонт еш латт школашта, хьехархой цӀеношта. Цу даькъе бахача кулгалхошкара цӀенхаштта новкъостал эш тхона. Къаьстта вочча хьала тӀа я клубаш. Дукха ха я тха районе керда клуб хьал ца ю, хӀаьта йолаш ярашта ремонт яра а тоъал ахча хьахецаш тхона, йоах оратора. Из бахьан долаш дӀакъайла латт кхоъ клуб.

Тха района коммунисташа дика кхеталу кагирхошта коммунистически кхетам балара, уж Даьхен тешаме а болаш хьалкхебара партийни кулгал эшалга. Цудухьа оаха деррига дергда вай къона тӀехье боккхагӀчар никъ нийса чакхбоаккхаргболаш кхеяра.

— Кагирхошта коммунистически кхетам балара дош парте обкома Пленуме дувца оттадар геттара а нийса да, — йоах КПСС Сунженски райкома хьалхарча секретара нов. **Варлашкина.** Тха районни партийни организаце даим йоакхо ю комсомольски организацей болх тоабара, царна новкъостал дара. Райкома бюро дийцар комсомола райкома балхах дола дош. Къахьегамхой депутатий райсовета сессешка оттадаьд кагирхой балха хьожабарей царна лерттӀа кхетам баларей дош.

Кагирхой коммунистически кхетам болаш хьалкхебара даькъе оаха къаьстта йоакхо ю царга политически дешар дешийтара, дувц дӀахо нов. Варлашкина. ДӀалахача шера политпросвещене системе дешаш хилар эзараш кагирхой. Дукха кагирхой дешаш бар сайрийнарча школашка, вузашка, техникумашка.

Комсомольски болх во лелабац «Победа» яхача колхозе. Цига хан-ханнахьа ю комсомольски собранеш, вӀашагӀъеллай массехк комсомольско-кагирхой группа; укх шера «комсомольски прожектора» итт рейд яьй. Колхозера кагирхой каст-каста вӀашагӀбетталу къаьнача комсомольцашца.

Укх шера дукхагӀа терко ю дешархой бригадай, йоах оратора. Къаьстта дика болх бу XIX партсъезда цӀерахча колхова дешархоша. Цар хьинаре къахьег баьца дааращ чуэцаца, хьажкӀий кхашка.

Оратора белгал ма даккхара массанахьа боагӀача тайпара болх бац кагирхошца, комсомольцашца. ХӀанз цхьайолча организацеша хан-ханнахьа яц комсомольски собранеш, дувца деза дешаш лерттӀа кийчдац. Царех я «Путь к коммунизму», Кирова цӀерах йолча колхозий комсомольски организацеш. Дукха кхоачамбоацараш да политпросвещене системе а. Цу дерригнеша новкъарле ю кагирхошта коммунистически кхетам балара. Хулигански гӀулакхаш леладар бахьан долаш дукха кагирхой бехктокхаме эзаб укх шера, хӀаьта царех цхьабарашта судаш а яьй. Цу факташа хьахьокх кагирхошца беча балха юкъе дукха кхоачамбоацараш дола.

Юрта болх бе тӀехь-тӀехьагӀа дукха кагирхой бус, йоах нов. Варлашкина. Бакъда, городерча кагирхошта нийсса кхоачашде деза юрташкарча кагирхой хьашташ а.

Керда оборудаш хьакхолла еза аьнна нийса белгалдаьккхад докладчика, аьлар оратора. Из хӀара районе де йиш йолаш хӀама да. Цу даькъе цхьабола болх бергба оаха а. Литература, культура деятелаша хьакхолла деза къахьегама саг виза хьахьокхаш йола произведенеш. Цу тайпара нах тха районе кӀезига бац.

Масала, хьаэнаргья вай къона доярка Чапиева Лида. Лоаман колхозе хьалашка цо ше лелабеча хӀара Ӏаттагара дукха шура йоакх, дукха йоацаш Къахьегама Шеча Байракха орден еннай цунна. Из санна болча нахах дукхагӀа яде деза вай писателаша.

Юрташкарча комсомольски организацей шефаш ба Грознерча промышленни предприятей комсомольцаш, йоах нов. Варлашкина. Из дика гӀулакх кхы а чӀоагӀдича а шерагӀа доаржадича а боккха пайда баргба.

— Тха совхоза партийни организаце, кулгалхоша чӀоагӀа йоакхо ю кагирхой къахьегам безаш хьалкхебара, — аьлар Наьсарен района «Экажевский» совхоза шоллагӀча отделене управляюще нов. **Оздоева.** — КПСС ЦК мартовски Пленумеи парте XXIII съездеи решенеш вахаре кхоачашъяра тӀагӀертта къахьег тха отделене болхлоша. Укх шера дикагӀа леладу кхашкара балхаш, чуийца лаьннад гурахьа дийна кӀа. ХӀара гектара тӀара планал совгӀа чуийцад кӀа, хьувкъаьй хьажкӀаш, коартол, шекара свекла. Хьинаре къахьег хьайбаш леладераша а.

Хоза а сакъерламе а бах тха комсомольцаш, йоах нов. Оздоева. Каст-каста уж болча хул къаьна комсомольцаш. Экажкъонгий Юртарча школе вӀашагӀъеллай тӀема сийлен музей. Цига я тха юрта турпален истори довзийта материалаш. Цар новкъостал ду къоначарна цар даьшеи ноаношеи леладаь сий дола гӀулакхаш довзийтара.

Бакъда, кагирхошца беча балха юкъе дукха кхоачамбоацараш а да, белгалдаьккхар нов. Оздоева. ХӀанз а лерттӀа къовсам лоаттабац дӀаяхача замах юхедиса во гӀулакхаш цӀендаь дӀадахара, кагирхой салоӀам культурно вӀаштӀехьбаккхара.

Дош лу КПСС обкома секретара нов. **Боковна.** Цо дувц творчески интеллигенце лоархӀамах, республика писателашта, композитораштa, художникашта, искусства болхлошта хьалхашка латтача декхарех.

Вай творчески интеллигенце йоах нов. Бокова, советски наха кхетам луш йола литератураи искусстваи произведенеш хьакхол. Цунна дика довз литератураи искусстваи болхлошта хьалхашка КПСС XXIII съездо оттадаь декхараш. Нагахьа санна цу декхарашка хьежжа Нохч-ГӀалгӀайчен писателий балха анализ йичь гучадаргда цар творчествера цӀенхашттара кхоачамбоацараш. Пленуме царех лаьца нийса дийцар ни. Ахматхановаси Варлашкиней. Граждански тӀом лаьттача ханах дукха яздой а писателаша кӀезига язду социализми коммунизми бахьанце къовсам лоаттабеча ханах.

Белгалде деза, публицистически а художественни а жанре хозаш яц вай вахарал тӀехьадисача гӀулакхашта духьалара писателий ош. Иштта, долаш дац национализмаеи шовинизмаеи духьала дола произведенеш.

Кагирхошта эггара хьалха патриотически кхетам балара ший деррига творчески хьинар тӀадерзаде деза интеллигенце. Бакъда, цо из хӀанзарчоа во ду.

Писателий балха юкъера кхоачамбоацараш цхьадолча даькъе художникий, композиторий, кхыметтел журналистий балха юкъе а да. Уж дӀа миштта доакаргда уйла е еза беррига творчески болхлоша.

Театраш кагирхошта идейни кхетам балара школаш хила езалга диц далийта йиш яц вай. Новкъа дале а, из декхар цар гаьнна кхоачашдац. Къаьстта дукха кхоачамбоацараш дувлийт репертуар хоржача хана. Цу хьакъехьа геттара а нийса аьлар доклада тӀа. Театрашта еш йола замечанеш филармонена; ялеи халхарен ансамбла йоагӀаш а я.

ЦӀаьхха а белгалъе безам боагӀа общественни Ӏилмаш хьехача преподавателий роль. Пленуме яьххача тайпара, дувцар дац общественни Ӏилмаш хьехарь кӀезига ха къастаеш хилар. Дувцар да, цу гӀулакха хьахьожаьача ханах во пайда эцар. Дика лекцеш йийша а ца Ӏеш общественни Ӏилмаш хьеха преподаватель декхарийла ва дешархошка хьежа, дискуссешкеи диспуташкеи дакъа лаца, кагирхошта хьожхам телаш хила.

Ды лелабераша кагирхошта еча влияних дувц нов. Бокова. КъайлагӀа вӀашагӀъетталуча бусалба наьха секташ, бӀаьш моллаша моашта молар ду кагирхой шоай влиянена кӀалбахьа, шариӀата бокъонаш котъяха гӀерташ. Школа балха новкъарле е, къахьегамхой частнособственнически тенденцеш йоаржае гӀерт уж, антипатриотически агитаци лелаю. ТӀехваиеаш яц Грознера христиански секташ а, цар а бу Ӏальмате зене болх.

Республике религиозни гӀулакхаш леладара дукхача бахьанех дувца йиш яр, бакъда, цун керттера бахьан да боагӀача тайпара антирелигиозни болх ца бар, хӀаьта цхьайолча хана вай йоаш мела хилар. Дукхача кулгал деча партийни советски болхлоша дынах тешарашта хьалхашка антирелигиозни доклацаш яц, лекцеш ешац. Кхоачашдац дына культех дола законодательство. Саго къовсам лоаттабац бокъо йоацаш болх беча секташта духьала. Во кийчъяь чакхйоах сходаш, шоашкара даьнача гӀалатах дехкедаьнад тхо яхаш хӀилле къамаьлаш ду ды лелабераша. Эшараш кхыйола сходаш я, къахьегамхоша шарлатанаш бехке бергбола сходаш, царца къовсам лоаттабергбола сходаш.

Кагирхошта идейни кхетам балар — специалистийи идеологически учреждений болхлойи декхар хинна а ца Ӏеш берригача коммунистий, кулгалдеча болхлой декхар да, аьнна, йола КПСС XXIII съезда указани дага кхаба еза вай.

Кагирхошта коммунистически кхетам балар, — аьлар «Октябрьнефта» НПУ буровой мастера нов. **Бичевойс,** — из хӀара денна терко е езаш гӀулакх да. Цудухьа партийни, комсомольски, советски, профсоюзни организацеша кхетамца лелабе беза из лоархӀаме болх.

Бурув деттача тха конторе тӀа тӀа шерагӀа яржаш латт пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра тӀехьара социалистически яхь. Аз кулгалдеш йола бригада коммунистически къахьегама сийлен цӀи лелаеш я. Толамца кхоачашду оаха тхоашта хьалхашка латта производственни декхараш, балха цахадлаш юкъеккхувл кердадар. Чоалханерча геологически хьалашка оаха № 206 йола скважина 4265 метр кӀоарга тӀерча-мелови тӀоанашта тӀакхоачайир, хӀаьта цигара чехкдаьттага низ бола кӀедж а тохийтар.

Тха бригада болхлоех дукхагӀбараш кагирхой ба. 16 сагах 8 саг дешаш ва болхлой кагирхой школе, 3 саг техникуме, 2 саг — институте, хӀаьта вожаш дешаш ба политически просвещене системе. Тха бригада опыт йолча болхлоша даим шефство лелаю къонача болхлошта. Цар царна дӀател шоай опыт, ананеш, новкъостал ду бурув деттачун чоалхане говзал караерзаяра. Бригаде геттара кӀезига нийслу къахьегама дисциплина телхаеш йола моттигаш, нагахьа санна нийсъелча а уж цӀенхаштта ювц ерригача коллективе.

Кагирхошцара болх тоабара со даим дагавувл партийни профсоюзни группашца. Царца цхьана оаха вӀаштӀехьйоах тайп-тайпара мероприятеш. Масала, оаха чӀоагӀа терко ю болхлошта юкъе индивидуальни социалистически яхь йоаржаяра. Цу гӀулакхах боккха пайда боал.

ДукхагӀа терко е еза къона болхлой квартирашца Ӏалашбара.

ДӀахо чӀоагӀа тоабе хьожаргда тхо кагирхошцара болх.

Дош лу КПСС Ножай-Юрта райкома хьалхарча секретара нов. **Янгульбаевна.**

— Кагирхошта коммунистически кхетам балара болх даим тоабар из партийни комсомольски организацей лоархӀамегӀа дола декхар да, — аьлар цо. — Тха районе дукхагӀбараш кагирхой ба. Цудухьа къаьстта лоархӀаме да тайп-тайпара формаш юкъе а кхувлаш, царцара болх дӀабахьар. Бакъдар аьлча, дӀаяхача замах юхедиса гӀулакхаш новкъарле е гӀерт цу балха. Вешта, уж юстара кхувс кагирхой таханарча сийрдача вахаро.

Укх тӀеххьарча хана дог гӀоадоахаш йола белгалонаш я тха районе. ХӀанз яц школашкара йиӀигаш дӀайийна моттигаш, геттара кӀезигден наз ханал хьалха мехкарий маьре ухилга. ХӀанз дукха дукхагӀа я школашка дешаш йола йиӀигаш.

Тха районах ала мегаргда из ерригa электрификаци радиофикаци яь я аьнна. Районе я 47 школа, 90 культура учреждени. Дукха ба книжкаш дешараш. ХӀара эзар сага 400 книжка кхоач. Цу дерригача гӀулакхашта хьалха латт комсомольцаши кагирхойи.

Комсомольцаши кагирхойи хьалхе латт боахам массайолча моттиге а.

Ножай-Юрта художественни самодеятельность аа ювца ца езаш массанена дика йовзаш я. Самодеятельносте дакъа лоацаш дукха мехкарий ба. Цар сий ду районе, уж дукха беза хьежарашта.

Цхьабакъда, нийса хургдац кагирхошцарча балхаца кхоачамбоацараш дац аьлча. Уж долаш да. Дукха къахьега деза къаьнача замах юхедиса ийрча гӀулакхаш цӀендаь дӀадахара. Дукха кхоачамбоацараш да кагирхошта политически кхетам балара юкъе а.

Ножай-Юрта партийни организаце де мел дезар дергда кагирхошта коммунистически кхетам балара болх дӀахо цӀенхаштта тоабара.

Трибуна тӀа йоал Грознерча № 7 йолча школа директор нов. **Лебедева.** Вай мехка санна кхувш йоагӀача тӀехьенна йоакхо яц цхьаккха а мехка, йоах оратора. — Вай кагирхошта шерра хьалийлал деррига маькъаш. Доаккхал де доагӀаш ба советски кагирхой.

Бакъда, дувца деза хӀанз балха юкъера кхоачамбоацараш, уж дукха да. Дешархошта кхетам балар — из Ӏалаьмате чоалхане гӀулакх да. Цу гӀулакха эггара хьалха цхьана болх бе безараш школеи дай-ноанойи ба. Тха школе чӀоагӀа къахьег даьшареи ноаношареи бувзам дикагӀча тайпара вӀаштӀехьбаккхара. Укх шера оаха даьштеи ноаноштеи лаьрхӀа бераш миштта кхеде деза хьагойташ йола стендаш кийчъергья.

ЛоархӀаме гӀулакх да берашта эстетически кхетам балар. Бакъда, школашта цу балха тоъац специалисташ. Сона бакъахьа детар вай педагогически институто из проблема къоастайича. Гуманитарни факультеташка студенташта художественни образовани лулга юкъедоаладе, метаклаб.

Укх шера оаха дӀахо къахьегаргда тхоай школе профессора Занкова опыт юкъейоалаяра. Цхьадаш юкъекхувла деза кердадар.

Теркалде деза е гӀулакх. Школа чакххъяккхачул тӀехьагӀа дешархоша дӀабелабу вахара никъ. Институте деша ца болхаш бисараш балха болх. Бакъда, цига цар лерттӀа терко яц. Школе царца беш хинна кхетама болх дӀахо бахьа беза. Из юкъахбаьлча цунах зе доал. Кхетам боккъонца чӀоагӀбаланза бола кагирхой атта харцахьарча новкъа бовл.

Кагирхошта коммунистически кхетам балара гӀулакх школера дӀалолалу. Из дагалоагӀаш хила еза хӀара хьехархо.

Трибуна тӀа ва Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода цеха начальника заместитель нов. **Хадиев.** Цо дувц къона кадраш кхеярахи уж дегӀаккхувларахи.

Тха заводе, йоах цо, 425 къона болхло ва. Царех дукхагӀбараш профессионально-технически училищашкареи, юкъерчеи, лакхерчеи дешара заведенешкара баьхкаб. Дукха хӀамаш карагӀдувл кагирхошта. Участкашта, установкашта, цехашта керте латт уж. Химикаш, мастераш, боаккхагӀа бола мастераш болаш ба къона специалисташ.

Ремесленни училище йистеяьккхачул тӀехьагӀа заводе балха вера Б. М. Мельников. Болх беше а юкъера школа чакхъяьккхар цо, хӀаьта цул тӀехьагӀа лакхара образовани а яьккхар. Из хиннав оператор, сменни инженер, установка начальник. ХӀанз нов. Мельников йоккхача цеха начальник ва, заводе эггара кхетах волча инженерех инженер, хьинар дола рационализатор, говза организатор ва.

Цу тайпара масалаш кхы дукха а доаладе йиш яр. Цар хьагойт школа йисте ма яьккхинге фуннагӀа институте деша ваха ца везилга. Шоашта чӀоагӀа эшаш йола болхлой закалка а йий, оаха лакхара образовани а йоакхх.

Тха завода партийни организаце чӀоагӀа йоакхо ю кагирхошта массе а оагӀорахьара кхетам балара, революционни идеалаштеи Коммунистически парте традицештеи тешаме болаш уж кхебара. Кагирхошка дешийта гӀерт коммунисташ. Къона 95 мехкдаьтта чакхдоахар сайрийнарча школашка дешаш ва, 43 — техникумашка, 77 — вузашка.

Дешархошта кӀоарга теоретически знанеш ялара, уж къахьегам безаш а коммунистически кхетам болаш а хьалкхебара республика школашка беча балхах дийцар Нохч-ГӀалгӀай АССР просвещене министра нов. **Умарова.** Дукххача школай педагогически коллективаша толамца кхоачашду массанега дешийтара закон, кхетамца вӀаштӀехьдаьккхад берий дешар, цхьан классе шоллагӀча шара бераш чудатац, пайдане а сакъерламе а гӀулакхаш кхоачашлара юкъеоз бераш.

Шоай болх берий безам тӀагӀоргболаш лелабу Грозне города, Шелковской, Гудермеса, Наьсарен районий цхьайолча школай хьехархоша. Алхха урокашка баь а ца Ӏеш берашна дукха болх бу дешара ха чакхъяьнначул тӀехьагӀа а, — йоах нов. Умарова. Дешархой кхетам, кругозор шеръяра дукха къахьег истори, биологи, физика, хими хьехача хьехархоша. Дешархой каст-каста цӀи хезача нахаца вӀашагӀбетталу, общественно пайдане гӀулакхаш кхоачашдеча дакъа лоац бераша, колхозийи совхозийи кхашка балхаш ду дешархоша.

Берашца бу кхетама болх дика вӀаштӀехьбаьккха лелабу Грознерча № 4 йолча школа педагогически коллективо. Цхьанца хӀама деш да хӀара бер. Граждански Сийлахь-боккхача Даьхени тӀемашка дийтача турпалех, республика мехкдаьтта промышленностах йола исторически материалаш гулъю дешархоша. Цудухьа цу школе дисциплина телхаеш моттиг а нийслац. Цу тайпа болх бу школаш кӀезига яц вай республике, белгалдаьккхар оратора.

Цхьабакъда, ерригача школашеи берригача хьехархошеи иштта творчески лелабац дешархошта кхетам балара лоархӀаме болх, аьлар дӀахо нов. Умарова. ХӀанз а дукха ба цхьан классе шоллагӀча шера чубуса дешархой, кӀезига моттиг нийслац дисциплина, общественни порядок телхаеш.

Ший къамаьл чакхдоалаш нов. Умарова белгалдаьккхар дешархошта кхетам балара, уж патриотически уйланца хьалкхебара, царна кӀоарга знанеш ялара школа санна берий дай-ноаной а бехктокхаме хилар.

Дош эц «Красный молот» яхача завода комсомольски организаце секретара нов. **Кантарилс.**

Завода комсомольски организаце, аьлар цо, чӀоагӀа болх баьб кагирхошта КПСС XXIII-ча съезда решенеш дӀайовзийтара, уж толамца кхоачашъяра беррига кагирхой сарцагӀбахара. Комсомольцаши кагирхойи хьокхаме къахьегаш ба заводе. Дукххача кагирхой бригадаша коммунистически къахьегама сийлен цӀи лелаю, геттара дукха ба коммунистически къахьегама ударникаш бола кагирхой. ДукхагӀа бола кагирхой дешаш ба лакхерча дешара заведенешка. Болхлой кагирхой школанна. Комсомольски политпросвещене хьаре дакъа лоац кагирхоша.

Заводе дукха ба ВЛКСМ Центральни Комитета значокаши Сийлен грамоташи тийнна комсомольцаш.

Бакъда, кхоачамбоацараш а да кагирхошца беча балха юкъе. Тха вӀаштӀехьдалац хӀара кагирхочун хьашташ довза, хӀаранеца къаьстта беш бола болх лерттӀа вӀаштӀехьбаккха. ДӀахо къаьстта терко е еза цу гӀулакха.

Тха заводе дукха хьаух юкъера школа чакхъяьха бола кагирхой. Заводе хӀанз вӀаштӀехьъяьхай уж балха дӀаоттабара йола мероприятеш. Кийчъяьй царна тайп-тайпара говзалаш Ӏомаергйола дешара корпус. Царна хьеха хержаб дикагӀбола инженераш, техникаш, квалифицированни болхлой.

ЧӀоагӀа новкъарле хул заводе тоъал помещенеш ца хилар бахьан долаш. Профтехучилищера дукха кагирхой боагӀа заводе, бакъда, уж лерттӀа дӀанийсбе йиш хилац помещенеш ца тоъарах. Уж деррига дешаш терко е езаш да.

ЛоархӀаме гӀулакх да кагирхошта салоӀалла кхетамца вӀаштӀехьяккхар. ДӀадахача шера оаха каст-каста кагирхой сайренаш йир, цига дакъа лоацаш хилар республика писателаш, композитораш, Лермонтова цӀерахча театра артисташ, заводской комсомольски организацей ветеранаш. Кагирхошта чӀоагӀа дукха езаелар из форма. Цар дукха пайдане предложенеш тийлар кагирхошта салаӀара гӀулакх тоадара. Дика болх беш я заводе художественни самодеятельность а.

Завода комсомольски организаце де мел дезар дергда кагирхой коммунистически кхетамца хьалкхебара, хӀанз балха юкъера дола кхоачамбоацараш цӀендаь юкъера дӀадахара.

— Кагирхой коммунистически кхетамца хьалкхебеча йоккха моттиг дӀалоац профтехобразоване училищаша, аьлар республика профтехобразоване управлене начальника нов. **Решетникова.** — ХӀара шера дукхагӀа хул вай республике профтехобразоване училищаш. ДӀадахача шера 8 эзар квалифицированни къона болхло кийчвир цар.

Управлене чӀоагӀа къахьег дешара система тоаяра. Цахаддаш лакхъю мастерий квалификаци. ХӀанз оаха леха мастерий педагогически образовани лакхъяра пайдане форма. Из я царна лаьрхӀа йола, шин шера деша университет. Ерригa училищаш дакъа лоацаш я ерригроссийски социалистически яхье. Дукха да тха училищай вахарах лаьца дувца дикагӀараш. Бакъда, хӀанз белгалдаха деза долаш дола кхоачамбоацараш, уж юкъера дӀадахара наькъаш.

Сона хетачох, ВЛКСМ обкоме лерттӀа терко яц къонача болхлой, цар вахар дика Ӏомадац, царна эша новкъостал дац. Долчча бесса аьлча, кхоачамбоацараш дукха да. ДӀалахача шера профтехобразоване училищашка деша багӀараша угловни зуламаш даь моттигаш хилар. Цун керттера бахьан да кхетама болх геттара эсала латтилга. Цхьаболча мастераша шоаш леладу аморальни гӀулакхаш. Из вӀалла ла мегаргдац. Мастерий лоархӀам лахха ба кагирхошта кхетам балара. Цудухьа къаьстта чӀоагӀа техка харжа беза мастераш.

Укх шера хьалъе езаш керда профтехучилищаш я. Бакъда, горисполкоме хӀанза а хьахьожаьяц уж хьалъе моттиг. Мегаргдац из гӀулакх тӀехьадаха.

Нов. Решетникова ший къамаьл йистедоалаш йоах, профтехобразоване болхлоша низ кхобергбац кагирхошта коммунистически кхетам балара, профтехучилищай болх цӀенхаштта тоабара, укх пленума решенеш йизза кхоачашъяра.

Советски халкъ Коммунистически парте хьалхленца сийрда кхоане коммунизм хьалъеш доаллача хана шоашкара сийлен гӀулакхаш гойт вай кагирхоша а, — аьлар ВЛКСМ Нохч-ГӀалгӀай обкома секретара нов. **Кириллова.** — Мехка ударни гӀишлошъеча кагирхой ухалга традици а хинна дӀаэттад вайцига. Вай республикерча комсомольцийи кагирхойи йоккхий отрядаш яхай Архангельски, Саратовски областашка, Башкире, кхычахьа а.

ВЛКСМ XV съезда решенеш вахаре кхоачашъяра тӀагӀертта къахьегаш ба Нохч-ГӀалгӀай комсомольцаш. Цар толамца кхоачашъю шоай производственни заданеш, дика деш, хоза салоӀ. Комсомольски организацеша дукха къахьийгад школаш йистеяьха кагирхой балхашта дӀаюха хьожабара, царна доагӀагӀача тайпара новкъостал дара.

Массанахьа цхьатарра йоакхо яц комсомольцаши кагирхойи коммунистически уйланца, патриотически гӀулакхаши революционни традицеши йолаш хьалкхебара, боагӀача тайпара кхетама болх бац кхувш доагӀача берашца, белгалдаьккхар нов. **Кириллова.** Советски Эскара къонача доттагӀий клуби къонача летчикий-ракетчикий клуби я вайцига. Бакъда, цу клубашкара занятеш берий безам тӀагӀоргболаш сакъердаме яц, хӀаьта аьхки мара болх а бац цар. Уж бӀарччача шера болх беш хургйола гӀулакх вӀаштӀехьдаьккхача чӀоагӀа пайдане дар.

Аьхкан каникулашка долча хана цхьадола бераш лагерашка а ца дохаш цӀагӀа дус. Бакъда, царна беш цхьаккха а кхетама болх бац. Керда хьалъеш латтача микрорайонашка берашта лаьрхӀа берий комплексни сооружени спортивни площадкаши тоъал хилар хьалъеш, йолаш йоначa дерга лерттӀа пайда эцац. Ала деза, берашца болх бара хьахецача ахчах а массанахьа биза пайда ца эцалга.

Комсомольцаша политически дешар дешилга цӀенхаштта тоаде деза, белгалдаьккхар оратора. Сунженски, Надтеречни районий цхьайолча комсомольски организацешка вӀалла а болх беш хиннаяц политически сета кружокаш. ДукхагӀча даькъе уж деррига гӀалаташ хул комсомолана партийни организацеша лерттӀа кулгал ца дарах, комсомольски кадраш дукха хувцаяларах. Къаьстта дукха секретараш хувцабеннаб ВЛКСМ Ленински райкоме.

Предприятей, учреждений кулгалхоша, комсомольскии профсоюзни организацеша дукхагӀа йоакхо е еза кагирхой производстве дӀанийсбара, цар денна терко яра, кхетам балара, йоах нов. Кириллова.

— Кагирхошца болх бара эша стадионаш, театраш да профсоюзий, — аьлар Нохч-ГӀалгӀай республика облсовпрофа председателa нов. **Сидельникова.** ДӀахо цо дувц вайцига туризм дегӀакхувларах. ГуржегӀа, Кабардино-Балкаре, Къилбаседа-ХӀирийче, кхычахьа туристически экскурсионни поездкаш е безам бола нах Ӏалаьмате дукха ба. ХӀанзале а цу тайпара салеӀад 4 эзар саго, бакъда, из цифра дукха а йоккхагӀа хила йиш яр, нагахьа санна автотранспорта управлене мел эша автобусаш хулийтаре, йоах нов. Сидельникова.

Дукха ха я Къазена-Ӏам яхача озера тӀа туристически база хьаелла еза яхаш дувца. Цхьабакъда, респотребсоюзагареи КПСС Ведена райкомагареи дӀа мел яккхача организацеша цу гӀулакха деш цхьаккха а хӀама дац. Туризмана йолча облсовето 60 сага лаьрхӀа турбаза хьайийлай, хӀаьта респотребсоюза, столови хьалъяьй. Цу тӀа сецад деррига балхаш.

Оратора дувц вай республике туристически базаш хьаел Ӏалаьмате дукха хоза моттигаш хиларах, царех кхетамца пайда эца безаш хиларах. Укх гаргарча шерашка хьалъе лерхӀ цу тайпарча базай бӀарчча комплекс. Цудухьа укх шера йистедаккха деза эшаш дола проектно-сметни документаци. Бакъда, «Чечингражданпроект» институто тӀехьадоах проектно-сметни документаци кийчделга. Профсоюзий областной совето, комсомольски организацеша хӀанзе а туризма шерра пропаганда е еза.

— Коммунистически парте, советски правительства даим йоакхо ю кагирхошта лерттӀа кхетам балара, — аьлар Нохч-ГӀалгӀай АССР Министрий Совета председателa заместителa нов. **Надзоевас.** Барттайнача коллективе нийсача наькъа тӀа боал кагирхой. Цига аттагӀа хул царца кхетама болх бе а.

ДӀахо оратора дувц укх шера школаш йистеяьха дешархой лакхарча дешара заведенешка, болхашка дӀаюха нийсбарах. Укх шера соахкарчул дукхагӀа деша кагирхой дӀаэаргба лакхарчеи юкъерчеи дешара заведенешка. Бакъда, берригаш а деша бохалургбац. Цудухьа КПСС обкомои республика Министрий Советои кагирхой балха дӀахьожабарах бола соцам тӀаийцабар. Цу хана денз массехк бутт баьннаб, бакъда, даьр хайра хӀама дац. Цхьаболча кулгалхошта цу соцамча маӀан кхета ца деъчох тара да.

Беррига кагирхой балха бахийта атта хургдоацилга кхета а деш, вай республике керда профессионально-технически училищаш хьаелла лаьрхӀар. КПСС обкома бюроси республика Министрий Советои соахка апрель бетта цу хьакъехьа тӀаийца из соцам бизза кхоачашбаьбац. Цхьайолча предприятей, учреждений кулгалхоша хайра йоакхо яц кагирхой балха дӀаэцара. Масала, из гӀулакх къаьстта во леладу Шаьла, Наьсарен районий производственни управленешка, «Грознефть» объединене. Цхьаннахьа а вӀашагӀъехкаяц кагирхошта говзалаш Ӏемаяра йола курсаш.

Белгалдаккха деза, аьлар оратора, халкъа образоване органашеи комсомольски организацешеи школа йистеяьккхача кагирхошта болхлой профессеш езалургйола гӀулакх вӀаштӀехьдаьккха ца хилар. ИтталагӀеи цхьайтталагӀеи класс чакхъяьхача эзараш болча дешархоех профтехучилищашка деша ваха массехк бӀаь саг мара раьза хинна вац, хӀаьта иштта кӀезига нах мара болхац производстве.

Трибуна тӀа ва культура министр нов. **Татаев.**

Цо дувц КПСС XXIII-ча съезда решенеш йоаржаяра культпросветучрежденеша беча балхах. Культура болхлоша, — йоах цо, — дика кхеталу съездо кагирхошта коммунистически кхетам балара хьакъехьа шоашта хьалхашка оттадаь декхараш.

Цу хьакъехьа дикка къахьийгад республика театрий коллективаша. Уттаеча пьесашта юкъе дукха я советски авторий произведенеш, вошал долча республикай драматургий пьесаш. Цу гӀулакхо торо хулийт халкъашта юкъера бувзамаш чӀоагӀде. Театрий репертуаре массаза хул кагирхошта, дешархошта хетаь йола спектаклаш.

ДегӀайоагӀаш латт республика музыкальни культура а. Филармоне шерра пропаганда ю советскии классически музыкана. Геттара дика болх беш я хӀанз филармоне симфонически оркестр. Цо дукха концерташ уттадаьд къахьегамхошта. Цу дерригне а дикка гӀо даьд кагирхошта кхетам балара.

Цхьабакъда, долаш да кхоачамбоацараш а. Театраша уттаеш йола спектаклаш а ерригаш яц лакха идейнии художественнии боарам болаш.

Съезд хинначул тӀехьагӀа шоай болх тоабаьб республика культпросветучрежденеша. Цига къаьстта теркам тӀабахийтаб къахьегамхошта интернациональни кхетам балара, халкъашта юкъера доттагӀалла чӀоаӀдара, дӀалахача замах юхедисача ийрчача гӀулакхашца къовсам лоаттабара.

Культпросветучрежденеша дукха мероприятеш вӀаштӀехьйоах Октябрьски революце 50 шу дизара накъа йолхаш.

Цхьабакъда, дукха кхоачамбоацараш за культпросветучрежденеша беча балха юкъе а. Каст-каста хувцалу клубашкара кадраш, царна эшаш дола хьалаш вӀаштӀехьлахац. Юххьанцарча партийни организацеша, культура районни отделаша цахаддаш тӀахьожам лоаттабац клубай балха, хӀаьта царна эшаш дола новкъостал а дац. Цу хьакъехьа дукха масалаш доаладу нов. Татаева. Цхьайола юрташ я вӀалла клубаш йоацаш а.

Иштта белгалдаккха дезаш да, цхьайолча культпросветучрежденеша шоай болх моттигерча декхарашца айхха бувзам болаш ца лелабелга. Дукххача клубаша, библиотекаша шоай болх просветительски хьисапе бу. Культура учреждений болхлой производства участкашка хилац. Цу гӀулакха бехке я культура министерство а моттигера пун органаш а. Цхьабакъда, ала дезаш да парте райкомаша, комсомола райкомаша культпросветучреждений лерттӀа йоакхо еш ца хилар.

Болх тоабара чӀоагӀа новкъарло ю культпросветучреждений материальни база эсала хилара. Республике хӀанз а дукха я геттара эсала помещенеш йола клубаш, библиотекаш, хӀаьта цхьайолча моттигашка вӀалла а помещенеш яц.

Нов. Татаева белгалдоаккх культпросветучрежденеш хьалъе декхарийла йолча гӀишлоний организацеша геттара эсала болх беш хилар. Из гӀулакх цӀенхаштта тоаде дезаш да.

Пленуме къамаьл дир КПСС обкома хьалхарча секретара нов. С. С. Апряткина.

☆ ☆ ☆

Дийцача дешах лаьца соцам тӀаийцар пленумо.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ВЬЕТНАМЕРА ТIЕМАШ

ВЬЕТНАМЕ ДЕЧА ТIЕМИЙ ОБЗОР

Августа хьалхера итт ди белгалдаьлар Вьетнамера США агрессе эскалаци кхы тIа а ебаярца. Адама бIарга ца яйнача къизалца ДРВ нах бахача районашта дIахо а пиратий хьисапе фегара довнаш деш хилар агрессораш.

Эггара къизагIча тайпара дар 3 августа Хайфона пригорода оакхарашха бомбаш еттар. 7-ча американски флота самолеташ дерригача дийнахьа Камбо района тIера дIа ца йоалаш хьийзар. Стратегически объекташ йолий-хьогI уккхазаI Яц, уккхазаръяраш болхлой кварталаш а, Фегара деча довнаша боабераш, човнашъераш, хIалакбераш — истий, къоаной, бераш.

Американски агрессораша сацийтац Къулбехьен Вьетнама районашта бомбаш еттилга а. Цар напалмови бомбаш йийттай машаре бахача наха. Сайгонагара 94 километр къулба-малхбоаленгахьа илла цхьа юрт лаьттаца Iошаьяръяьй интервенташа. Школаш, пагодаш, нах чуIа цIенош дохадаь дIадаьхад.

Цхьабакъда, хила-м шоашта боагIаш бола юхатохам хул фегарча пираташта а. ДРВ информационни агентства хьахойташ махиллара, республика турпалерча бIухоша июле кхы а 114 американски самолет йохаяь чуяйтай.

ДIадахача кIирагIа демилитаризованни зоне бомбаш чуеттача дIахкаьчар интервенташ. Из иштта доладелар. Июль бетта юккъе США командоване 10 эзар хинна ца Iа ший салтий 17-ча параллеле гIолла додача ханна долча демаркационни доазонна дукха гаьна йоаццача моттиге тулбир. Мохк мукъабаккхара Эскара командоване лаьрхIар моастагIчо лаьрхIар чакх ца доалийтилга. Цо ка маьхала а йоалаш чакхъяьккхар из чакхйоаккхача хана эзар хинна ца Iа интервентий салтий боабаьи човнаш яьи дIабаьха операци.

Дорхбенна Пентагонера стратегаш

ДРВ-и Къулбехьен Вьетнами юкъерча демилитаризованни зоне бомбаш чуетта болабелар, шоаш лаьрхIар дара цу районе вьетнамски партизаний доакъош дола яха «бахьан» а даьккха. Цхьабакъда, уж бапаш ба. Мохк мукъабаккхара Эскара командовании ДРВ правительствои шиш боллаш хьеж дунен халкъашта юкъера бокъо цхьанна а тайпара толха ца яйтарга.

Демилитаризованни зоне бомбаш чуеттарца США безам ба лаьттара шоай бIу цIенхаштта эшабеш кIалъахар юхадеккхар куц оттаде. Теркалде доагIаш да ДРВ территорена чухьелхилга доладе, аьнна, сайгонски марионетка «премьера» Кис корзагIбалара кхайкам баьчул тIехьагIа Пентагона из керда агрессивни гIулакх даь хилар. Дан Iуи вIаший дагара ба. Нейтральни оасанна бомбаш чуеттаро хьайсах США тIема ала еррригача Къулба - Малхбоален Аза дIабоаржабе дага йолга.

Укх денношка ДРВ хи боахамеи электростанцейи министерства викало йоалайир США азиацес республика дамбайи ирригационни гIишлонийи системашта оакхарий хьисапе къиза довнаш дарах йола керда даннеш. 3 июлагара 31 июлага кхаччалца 14 провинцеи городской районеи тIаухаш довнаш даьд. Алхха 27 июлагара 31 июлага кхаччалца американски самолеташа 14-эза бомбаш чуйийттай Тхайбина яхача хи йисте гIолларча Тьепланги Виньбаои яхаче провинцешкарча а Хайфона пригородашкарча а дамбашта. Бомбаш йийттай догIай сезон эггара гIоръяьннача хана, хIаьта цу хана кхыметтел йоккха йоаца дамба участок йоха массаза ю хий тIадалара

кхерам а уттабу. Агрессораша кхоачашде лерхIар къаьгга гуш да уж гIерт миллионаш болча наьха вахар кхерама кIел оттаде.

Франс пресс яхача агентства Вашингтонера хоам бу Вьетнамера агресси шеръяра кердача планий хьакъехьа. Президента Джонсона дакъа а лоацаш, штабий начальникий комитето фегара бомбаш еттара йолча ДРВ кердача объектий список оттаьй. Царна юкъе я Тайнгуенера металлургически комбинат, Вьетнера химически завод, Футхора суперфосфатни удобреней завод, Намдинера кIада ду фабрикаш, Ханоя юххерча Чамхунгдаора машинаш ю завод, Советски Союза новкъосталца хьалъяьй гидроэлектростанци, цементни завод, Хайфонера кемаш ду завод, кхыйола объекташ. Уж машаера предприятеш а «тIема цалешца» дIалаьрхIай. Пентагона цхьен викало аьннад: «Уж пленаш вай кхоачашъяьчул тIехьагIа, кхы бомбаш еттара йола объекташ хургьяц вай».

Дунен халкъашта йовзаш я из къизача оакхарий почерк — из гитлеровски «доагадаь дIадаьккхача лаьттан» тактика я. Кхы а интервентий бIу тIоазаш латт Къулбехьен Вьетнаме. 6 августе цига Iовессав США 4-ча гIашлой дивизецара 3000 салте.

Американски агрессорий оакхарий хьисаперча къизалаша кхы тIа а духьаленаш яра керда талгIий хьоаяьй дунен общественноста юкъе. Франце дуккхача городашка бахача наха, США леладеча оакхарий хьисапе къизача гIулакхашта эгIаз а

ухаш, петицеш, посланеш, делегацеш ахийтай США посольства. Токио 11 августагара 14 августага кхаччалца хиннай «Вьетнама — машар» яха конференци. Конференце дакъа лаьцад ялх мехко, цар даькъе Японе, США, Советски Союза культура деятелаша. Из чакхъяккхара август харжара бахьан да цу бетта Херосимаи Нагасакеи денош белгалдеш хилар.

Дунен халкъаша дизза хьаллувц цхьаккхе а тайпа условеш а йоацаш, оакхарий хьисапе бомбаш еттилга хьем боаццаш чехка сацийтара, Къулбехьен Вьетнамера американски бIу дIабаккхара, 17-ча параллелагара къулбехьа йола тIема безаш дIаяхар, мохк мукъабаккхара Къаман фронт ше цаI мара йоаца къулбехьен вьетнамски халкъа викал хилара мукIарал дара хьакъехьа дола Вьетнама Демократически Республика деха бокъо а йолаш хьадехараш. Уж хьадехараш массава рьаза а волаш хьалкхоаб беррригача советски наха.

Вьетнамерча тийшача балха тIема эгIазъухаш дорхбалар дегIаухаш латт США а. Ши кIира хьалха городе Миннеаполисе лаьцав бIехача тIема духьал духьаленаш кхайкаьворхI- кьона американац. Укх денношка «Миннеаполис трибюн» яхача газето кепа техай цу гражданий заявлени. «Американски кагийча наха, — язду цар, — шоашта ца довзача халкъа, вайна цхьанна а хана кхерам ца лоаттабьча мехка нах боабу палачаш баьб... Вай правительствах кхы тешам бац вайна, ший цхьогIонхошта, кхыметтел цунна шийна а... Доакъазал фуй аьлча, из я вай воай правительствана духьал ца дувлар... Гитлера эскараш дунен шоллагIча тIема юкъе долхача хана а тIехьа из «машар хьашт долаш» ва аьхача «дикача немцел» фа эргагIа да вай!»

Из заявлени хьалкхоаб итташ эзараш болча американцаша, цар ихетабу дунен халкъашта хьалзашкара шоай бехктокхам.

Полковник Вл. МОЧАЛОВ,
АПН военни обозреватель.

СОВГIАТАШ ДАЬКЪАЛА ХИЛДА ШУН!

(Йистедоалар. Долалур 1-ча агIо тIа).

Ханин Михаил Николаевича — «Чечингстройтранс» объединене шофера.

Шаповалов Иван Викторовича — «Грозхимнефтестрой» треста № 9 йолча гIишлой - монтажни управлене плотника.

Шелкова Лидия Константиновнайна — автомобилий наькъаш дехкареи ремонт яреи республикански управлене механизированни карьерни боахама болхлочоа.

Шикиева Илеза Бкохкийна — республикански ремгIишлойтреста Наурски ремонтно - гIишлой участка штукатура-маляра.

Щелинский Нелий Николаевича — «Чечингсельстрой» треста № 223 йолча дIа-са лелача механизированни колонна слесарий-сантехникий бригадира.

Эльмурзаева Абебита Залпата — «Грозпромстрой» треста № 3 йолча гIишлой-монтажни управлене арматурщицана.

Юдин Анатолий Евгеньевича — «Грозпромстрой» треста специализированни гIишлой-монтажни управлене мастера.

«ЗА ТРУДОВОЕ ОТЛИЧИЕ» ЯХА МЕДАЛЬ

Арутюнов Ашот Михайловича — «Чечингсельстрой» треста хьу чакхйоахача участка начальника.

Асадулаев Микаила Наримана — «Грозпромстрой» треста № 3 йолча гIишлой-монтажни управлене каменщика.

Барыкин Иван Афанасьевича — «Грозхимнефтестрой» треста № 7 йолча гIишлой-монтажни управлене балхий производителя.

Батулин Загидулайна — «Чечингстройтранс» объединене № 3 йолча гаража филиала шофера.

Бисултанов Биеолта Заиндена — «Грозхимнефтестрой» треста № 6 йолча гIишлой-монтажни управлене бетонщикий бригадира.

Боков Юсапа Дауда — автомобилий наькъаш дехкареи ремонт яреи республикански управлене № 916 йолча наькъа участка болхлочоа.

Величко Александр Алексеевича — «Чечингсельстрой» треста № 223 йолча дIа-са лелача механизированни колонна токара.

Гнусина Евгения Александровнайна — «Севкавгипросельстрой» яхача института Нохч-ГIалгIай экспедице проекта керттерча инженера.

Дагиев Хьусена Султана — Нохч-ГIалгIай АССР торговле Министерства гIишлой-монтажни управлене столяра.

Димов Иван Кузьмича — «Грозхимнефтестрой» треста № 9 йолча гIишлой-монтажни управлене каменщика.

Дубиновский Иван Григорьевича — «Грозхимнефтестрой» треста № 7 йолча гIишлой-монтажни управлене каменщика.

Исаева Лидия Ивановнайна — «Чечингсельстрой» треста № 223 йолча дIа-са лелача механизированни колонна инженера.

Карпенко Элеонора Петровнайна — Главсевкавстроя материально-технически Iалашои Грозненски контора болхлочоа.

Киреева Нина Михайловнайна — автомобилий наькъаш дехкареи ремонт яреи республикански управлене асфальтировщицана.

Кожедуб Федор Петровича — «Чечингстройтранс» объединене шофера.

Козлова Галина Яковлевнайна — «Грозхимнефтестрой» треста № 9 йолча гIишлой-монтажни управлене штукатура-маляра.

Кузнецов Александр Фомича — Грозненски колхозашта юкъарча гIишлой организаце плотникий звеньевойна.

Лолохоев Мухтара Къурайша — «Чечингсельстрой» треста № 4 йолча гIишлой-монтажни управлене каменщика.

Малышев Владислав Дмитриевича — «Грозхимнефтестрой» треста № 7 йолча гIишлой-монтажни управлене балхий воккхагIча производителя.

Назаров Аслан Артемовича — Главсевкавстроя Грозненски материально-технически Iалашои контора начальника.

Оздемирова Медиката — «Чечингсельстрой» треста № 2 йолча гIишлой-монтажни управлене штукатура.

Орлов Алексей Федоровича — «Грозпромстрой» треста № 5 йолча нах чуIеча цIеной коммунальни контора штукатура-маляра.

Орлов Виктор Михайловича — «Чечингстройтранс» объединене шофера.

Османова Османа Салмана — «Грозпромстрой» треста № 3 йолча гIишлой-монтажни управлене болхлочоа.

Пирогов Александр Николаевича — «Грозпромстрой» треста № 3 йолча гIишлой-монтажни управлене маляра.

Поболкова Варвара Борисовнайна — республикански ремгIишлойтреста Гудермесски ремонтно - гIишлошъяра участка болхлочоа.

Политаев Василий Николаевича — «Грозпромстрой» треста № 8 йолча гIишлой-монтажни управлене плотника.

Потехин Виктор Васильевича — «Грозпромстрой» треста специализированни гIишлой-монтажни управлене газосварщика.

Пурчин Федор Григорьевича — «Грозпромстрой» треста № 5 йолча гIишлой-монтажни управлене балхий воккхагIча производителя.

Самойлинко Михаил Тимофеевича — «Грозпромстрой» треста № 4 йолча гIишлой-монтажни управлене штукатура.

Тарануха Клавдия Тихоновнайна — «Грозпромстрой» треста № 2 йолча гIишлой-монтажни управлене мотористкана.

Тимофеев Петр Семеновича — «Грозпромстрой» треста гIишлош яра механизаци яра управлене трубоукладчика машиниста.

Тулашаев Аламата — республикански ремгIишлойтреста Урус-Мартановски ремонтно-гIишлош яра участка плотника.

Хованский Владимир Васильевича — «Грозхимнефтестрой» треста № 9 йолча гIишлой-монтажни управлене мастера.

Цыганкова Татьяна Ильиничнайна — «Чечингсельстрой» треста хьу чакхйоахача участка болхлочоа.

Чимаева Бисолта Iайнайна — «Чечингсельстрой» треста № 4 йолча гIишлой-монтажни управлене штукатура-маляра.

Шамелов Солтамурада Якъуба — «Чечингсельстройтранс» объединене шофера.

Шандрыгин Николай Денисовича — «Грозхимнефтестрой» треста № 7 йолча гIишлой-монтажни управлене мастера.

Шахмерзоева Iайшета — «Грозпромстрой» треста № 8 йолча гIишлой-монтажни управлене каменщицана.

Шидиева Падама — «Чечингсельстрой» треста № 2 йолча гIишлой-мотажни управлене штукатура.

Шурубуру Леонид Львовича — «Грозпромстрой» треста гIишлош яра механизаци яра управлене начальника.

Юсупов Юсупа Баудена — «Грозпромстрой» треста № 2 йолча гIишлой-монтажни управлене бетонщика.

МЕЖИДОВА ХЬАВАЙ ЗВЕНО

Нажай - Юрта района «Орджоникидзе» цIерахча колхозе тхьамна кхеду массехк шу да. Укх шера колхозе 15 гектара тIа дIадийнад тхьамка. Ший къаьетта звено я тхьамка кхедеш. Цу звено кулгалдеш я коммунист Межидова Хьава. Тхьамка лeладераше хайханнакьа хий детт, кхозза оасар даьа тхьамкана. ХIанз тхьамка чузаца йолаенний звено. Шоай социалистически декхараш цар телалица кхоачашдергIалга хов цар хIанзле даьхача теламех. ХIара гектара тIара 12—13 центнерал кIезигагIа даргдац тхьамка. «Тхоай социалистически декхараш тIехкхоачашдергда оаха», — йоах Межидова Хьавас.

Дина къахьег тхьамка чузцача Яхьяева Шаймана, Джабраилова Амадата, Мустиев Ахьяда, кхыдара. Колхозе хьалъяьй тхьамка докъаду помещени. ХIанзле чуйица даьннад 40 эзар шнурометр тхьамка.

В. МАГОМГАЗИЕВ.

23 август — Румыни фашистски Iазапа кIалхара яьккха Ди, Румынски халкъа къаман цIей.

Бухарест. «Скынтейи цIа» яха полиграфически комбинат.

А. Ступина сурт.
ТАСС фотохроника.

ЛИБКНЕХТ ВАЬ 50 ШУ ДИЗАР

БЕРЛИН, 13 август. (ТАСС). Тахан 95 шу даьннад гIорваьнна вола немцийи революционер Карл Либкнехт ваь. ГДР кепа йоазоно цунца дувзаденна арайвах цун вараи цо баьча революционни балхаи хетаь дукха статьяши документаши.

«Карл Либкнехт исторена юкъе вахав эггара хьалха германски милитаризманеи империализманеи духьал машар бергбоаца бIухо, немецки болхлой революционни болам вIашагIтехари кIаьдлургвоаца организатори хиларах тарра», яхаш язду «Нойесдойчланда».

Газето белгалдоаккх дерригa ший вахар К. Либкнехта дIаденна гIулакх Германски Демократически Республике котдалар, цига хьалъй керда, сага майоаггIара йола общество.

«IАЬРЖА ПIАЬРАСКА»

ЛОНДОН, 13 август. (ТАСС). «Iаьржа пIаьраска» аьле цIи йоакхх англичанаша селханарча денах. Лордий палата Iейийшачул тIехьагIа королевай указаца чIоагIйир маьхийи дохадийи правительственни законопроект. ТIем хинначул тIехьагIарча ерригача хана эггара а къизагIа долча, ах шера моллагIча а тайпара алапи лакхде мукъалуш доацча, тIехьа тIадеагIача ах шерашка «доазонаш» уттадача законага закона низ кхаьчар. Из законадательстве талхаеш бараштa, вешта аьлча болхлой бокъонаш лорае гIертача профсоюзни деятелашта 500 стерлингий фунт гIод тохаргда е лийца набахта бохкаргба. Болхлошта духьалар закон чIоагIдарца чакхъяьлар парламента ахкан ара сесси. Октябре бутт юкъе баххалца каникулашка хургйолаш дIахийцай парламент.

ИНДОНЕЗИЙСКИ ВОЕННИ ТРИБУНАЛА ПРИГОВОР

ПАРИЖ, 13 август. (ТАСС). «30 сентября болама» юкъе дакъа лоацаш хиларах валлалца набахта валла суд яьй индонезийски эскара тIема-фецарча низий хьалха хиннача подполковника Х. Атмоаджона. Цунах хоам бу Франс Пресса агентства корреспондента, Джакартерча радиое дувцаш хиларах.

ГРОЗНЕ ХИННА ТОРЖЕСТВЕННИ СОБРАНИ

14 августа гIишлошъерий денна хетаь собрани хилар Ленина цIерахча культура Двореце. Цига дакъа лоацаш бар партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацей викалаш. ГIишлошъерий собрани хьайийлар НПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара нов. С. С. Апряткина. Доклад йир НПСС областной комитета шоллагIча секретара нов. О. А. Чахкиева.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета президиума председатела нов. И. А. Алмазова гIишлошъерий йоккхача группана дIаделар деза правительственни совгIаташ.

СЫРДАРЬИНСКИ ОБЛАСТЬ. Дренажо дирдолийтаргдоацаш кIалхара даьккхад Мецача арера шовзткъа эзар гектар лаьтта. «Лаьттан кIаларча хин» дIоахал хIаналехьа 1250 километр совгIа да. АргIе гIолла денгара-денга трасса гаьнагIа дIайода.

Сурта тIа: горизонтальни дренажа гончарни турбаш механизированни хьисапе Iойоахкаш я.

А. Горонрин сурт.
ТАСС фотохроника.

СОВЕТСКИ АВИАЦЕ НИКЪ

СССР ФЕЦАРЧА ФЛОТА ДЕНГА

ТУПОЛЕВ, ИЛЬЮШИН, АНТОНОВ. Цу тайпан цIерий хьалхара шн алап «ТУ», «ИЛ», «АН» СССР моллагIча аэропортерча самолетий фюзеляжа тIа бIаргагургья щоана. Граждански гIулакхашта эшаш йола самолеташ советски кхыча конструкторски бюроша а хьаю. Бакъда, хIанзарчоа аэрофлота трассаш тIа лелараш Туполев Андрея. Ильюшин Сергея, Антонов Олега кулгал а деш хьаяь машинаш я.

Туполеви цун инженераши шоай еза машинаш махулла сихагIа леларгйолаш хьае гIерт. Туполевскичарел шорттигагIа лел «АН»-аш, бакъда, цу сигала гIолла лелача машинашуа бетонни аэродромаш эшац. МоллагIча цIоагIача моттиге: лаьтта, лай тIа, ша тIа Iоховш уж.

Ильюшин керте латтача конструкторски бюрос хьаьча самолеташа Арктике а кхыйолча халача моттигашка а болх бу дуккха шераш даьннад.

Цу тайпарча самолеташца Къилбаседа полюсе, советски дрейфующи станцешка дуккхаза ихав со. Самолет хIаьвина курса тIа йоаллаше а болх бе йолайолийтар автопилот, хIаьта еррига экипаж, стюардессаш пассажирашта даа хIама кийчдеча отсеке хьачуйоагIар. Самолета доал деча кабине приборашка хьежа е хьалхара е шоллагIара пилот юхевусар. Йизза экипаж: шаккхе а пилот, штурман, бортрадист, механик шоай кабинета гуллора шана аэродроме дIакхача доахкача хана.

Дукха ха я «ИЛ-18» яха турбовинтовой самолета сигала гIолла наькъаш ду. Ше эггара къалха хьайича денз дукха хувцаденнадац цун арахьара сибат. Бакъда, Ильюшин Сергея конструкторски бюро хIанз а тIехь цун «че» эргаьккха тоаяра болх беш я. Iалаьмате сиха дегIайоагIа авиационни техника, хIаьта а, цхьанне ала йиш яц «ИЛ-18» морально къаеннай аьнна, ший конструкцега а оборудованега а диллача вай хано дIалехарел тIехьайисай аьнна. Бакъда, сахьата 625—675 километр мара никъ-м бац цо. Дунен тIарча самолетни парка юкъера из санна тешаме а дукха хIама ца эшаш а йола самолет лаха хала хургда. Планета Къулбехьен а Къилбаседа а полюсашка санна тешаме лел из йIайхача пустынешка а тропикашка а.

Дикъ шу хьалха вайзар сона Ильюшин Сергей. Цу хана кховзткъа шу даьннадар цун. Тамашийна къона хийтар сона из. Эггара хьлаха цуница къамаь деш

Ильюшина аьлар: «Га чIоагIа хилар духьа лакхагIа урагIъяха а па Iеш кIоаргга лаьтта Iочуяха а еза»...

Ильюшин Сергея а цун болхлой а ший тайпара девиз я из. Кхы дIахо а эргаяккха дага вола «ИЛ-18» яха самолет наха дуккхача шерашка гIулакх деш хургхиларах тешаш ва конструктор. Из дага ва самолет сигала кхерамзле а эксплуатаце чоалхане йоацаш а хилийтара тIадерзадаь кхы дукха балхаш де.

Ший «ИЛ-14», «ИЛ-18» яха самолеташца антоновски «вездеходашца» конкуренци ю Ильюшина. ХIаьта цун керда реактивни «ИЛ-62» яха машина гаьнарча авиалинешта лаьрхIа я, из туполевски «ТУ-114» яха машинаца къовсалургдолаш хургья. Из самолет хьаеш латта дукха ха я, бакъда, цхьаьи цаI пассажир тIахайна вац цунна. «ИЛ-62» яхача самолета тIа бIаьш тохкама полеташ яьй шефа-пилота Коккинаки Владимира. Доазол дехьа советски авиационни техника йохкача «Авиаэкспорт» яхача фирма кердача самолета реклама ярга хьежача гуш Iа из самолет ха ялалехьа болх бе йолалургхилар.

Кастта 80 шу далалоалача Туполев Андрея цIаьхка а дуне

пецдаккха лаьрхIад — ший коллегашца цхьана сверхзвуковой пассажирски самолет хьаеш ва из. Массанел лакхагIа, массанел гаьнагIа — иштта я вай авиаце патриарха принцип.

1929 шу. Туполевски «АНТ-4» — «Советий мохк». — СибарегIен, Охотски форда, ерригача къилбаседа Америка чакх а яьнна Нью-Йорке Iоессар. Цул тIехьагIа цу ши мотор болча моноплана схема шоай конструкцешта дIайийцар «Боинги» «Мартини» яхача фирмаша.

1936 шу. Сигала урагIа йола биъ мотор бола 32 тонн еза йола «АНТ-42» яха самолет. Сахьата — 400 километрал тIех никъ бу цо. БархI эзар метр лакха урагIъяхача из хьалхаяргьяр цу хана эггара сихагIа хиннача истребителел.

Шовзткъеи итталагIа шераш юкъехкаьча ха. Дунен эггара хьалхара йола турбореактивни пассажирски самолет — «ТУ-104».

1957 шу. Сигала я дунен тIа эггара йоккхагIчарех йола 220 пассажир чухоша трансконтинентальни лайнер — «ТУ-114».

Туполеви цун школаи творчества эггара боккхагIа бола толам ба «ТУ-144» яха сверхзвуковой пассажирски самолет.

Граждански авиаце дIахо хургйола прогресс звуковой барьера эшаярца юзаенна хургхиларах тешаш ва Туполев. ХIанз авиаце дегIаяро торо хулийт сахьата кхо эзар километр никъ бергбола самолет хьае.

— Цхьабакъда, тхоай «ТУ-144» хьаеча оаха из сахьата 2500 километр никъ бергболаш хилийта лаьрхIад, — йоах конструктора. Тхона хьалха латтача керттерча декхарех цаI да конструкци чIоагIа хилийтар, самолет кхерамзлеи комфортабельнии хилийтар. Самолета арахьара пенаш 150 градусага кхаччалца дохьлургда. Цу гIулакха лаьрхIа хьаю радиоэлектронни оборудовани, цо фюзеляжа пенах чакхъювла йовхал дIайоахаргья.

Керда «ТУ» 6500 километр гаьна никъ беш хургья. 20000 метрага кхаччалца лакха урагIа гIоргья. ХьалгIоттача хана 1900 метр йоdоргья. Самолета чу хоаргва 121 пассажир. Нагахьа санна цхьа двигатель болх ца беш соце, юхебисача кхаьнне лелаергья самолет.

Цу тайпарча самолетах хьага мегаргья моллагIа а фирма. Бакъда, цу фирмаех яц Антонов Олега яр. Цои цун конструкторашеи кхоачашду хIанзарча авиацена парел кIеаигагIа лоархIам боаца декхараш. Дерригача дунен тIа бетонни аэродромаш яхка варвац. ХIаьта самолеташ алхха бетона тIа мара Iохувшаш хила йиш яц. Из идея хоаламболлаш кхоачашъяьй цо «Антей» — «АН-22» яха «вездехода» хьайрца. Сона дуккхаза бIаргаяйнай из вампал бай тIара атта хьалгIотташ.

...Сецай двигатела винташ, лаьтта IотIаэттай тIехьарча люка ниI. Самолета чура хьахоз таташ. Трапа тIа шорттига хьатIайоалл трактор. ЦаI, шиъ, кхоъ... Цу хана пхийтта трактор хьаера цу самолета, цул тIехьа парижанаша «сигала лела собор» аргда цунах.

Дукха дувца дезаргдий-хьогI «Антея» башхалонех. Дунен тIа эггара йоккхагIйолча цу транспортни самолетах дукха яздьд кепайоазоно.

Антонова кабинете хьалъулл Советски Союза карта. Пунктирни линеша къоарадаьд из. Уж я «АН»-аш лела маршруташ.

Ела турбовинтовни транспортни самолеташ хьаярал совгIа Антонова конструкторски бюрос зIамига самолеташ а ю. Уж эш юртбоахама, санитарни авиацена, геологически разведкана, аэрофотосъемкаш еча. Якуте къилбаседехьа, масала, Антонова конструкторски бюро эггара хьалха хьаяьча «АН-2» яхача цхьа мотор болча бипланаца кхы меттел... бертий йоае аькхе а ух...

☆ ☆ ☆

Советски авиаце шерра яьржа, популярни, массанена а аьттув бола транспорт е гIерт СССР Аэрофлот. Из декхар толамца кхоачашдеча доккха дакъа лоац Туполев Андрея, Ильюшин Сергея, Антонов Олега конструкторски фирмаша.

Олег МОРСКОВ,
АПН-а спецкор.

Редактора зам.
А. А. МЯКИЕВ.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Шеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-30-91; бехктокхама секретара — 2-45-48; партийни вахарен, промышленнии, юртбоахамеи, культурая, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-09-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-30-91; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного, культуры и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.

«Грозненский рабочий» издательства типографа, Революце проспект 7/84.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05096. Заказ № 4259.